

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ 2007-2013»**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΔΟΞΑΡΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΠΑΝΑΓΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ, 2015

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η ελληνική οικονομία στηριζόταν ανέκαθεν στον ισχυρό οικονομικό πυλώνα του τουρισμού, ο οποίος συνεισέφερε άμεσα στο ΑΕΠ της χώρας σχεδόν 17 δις, συμμετέχοντας με 9,5% στο ΑΕΠ της Ελλάδας, ενώ το άμεσο και έμμεσο αποτέλεσμα του ελληνικού τουρισμού ανήλθε για το 2014 στα 45 δις ευρώ, αποτελώντας το 25% του ελληνικού ΑΕΠ. Κεφαλαιώδους σημασίας πηγή εσόδων αποτελούσε και θα αποτελεί η ευρύτερη βιομηχανία του τουρισμού της χώρας, ποσό διόλου ευκαταφρόνητο σε μία τόσο αιματηρή οικονομική κρίση, κατά την οποία ο τουρισμός δείχνει όχι μόνο να μην παρουσιάζει πτωτική τάση αλλά αντιθέτως να βγαίνει ενισχυμένος, συμβάλλοντας τα μέγιστα στην εθνική οικονομία.

Η μεγάλη προσέλευση τουριστών οφείλεται στα εξαιρετικής ομορφιάς τοπία κατά μήκος όλης της χώρας, τα οποία συνοδευόμενα και από την ανάλογη ποιοτική εξυπηρέτηση του τουρίστα από πλευράς είτε τουριστικών υπηρεσιών είτε ξενοδοχείων, καταστημάτων κλπ., καταστούν την Ελλάδα ως έναν ιδανικό τουριστικό προορισμό. Το κομμάτι της Δυτικής Ελλάδας και της τουριστικής προσφοράς, στο οποίο θα αναφερθούμε στην εργασία, βρίσκεται από φυσικό κάλλος, τοπία και αρχαιολογικούς χώρους – αξιοθέατα, καθιστώντας την ως μία από τις πιο δημοφιλείς επιλογές στις προτιμήσεις των τουριστών.

Πιο συγκεκριμένα, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (Νομός Αχαΐας, Νομός Ηλείας, Νομός Αιτωλοακαρνανίας) διαθέτει ποικιλία φυσικών πόρων (πλούσιες ακτές, αρχαιολογικούς χώρους, ιαματικές πηγές, παραδοσιακούς οικισμούς, βιότοπους, ποτάμια κτλ) που ευνοούν την πραγμάτωση εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Οι πιο χαρακτηριστικοί δημοφιλείς προορισμοί στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι η Αρχαία Ολυμπία, παγκοσμίως γνωστή ως λίκνο του ελληνικού πολιτισμού, το Μέγα Σπήλαιο, οι υγρότοποι του Αμβρακικού, τα φαράγγια του Βουραϊκού κλπ.

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα αναφερθούμε εκτενώς στο τουριστικό προϊόν των νομών που απαρτίζουν την περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας, περιγράφοντας αναλυτικά τα χαρακτηριστικά τους. Αναφορά θα γίνει και στις πληρότητες των κλινών ανά νομό για το διάστημα 2008-2012. Θα παρουσιαστεί ακόμη η ετήσια εξέλιξη του ξενοδοχειακού δυναμικού ανά νομό και η γενικότερη εικόνα των τουριστικών υποδομών, όπως και τα ποσοστά διανυκτερεύσεων των επισκεπτών σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και campings.

Η δομή της πτυχιακής διαρθρώθηκε σε 4 κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Ακολούθως, στο δεύτερο κεφάλαιο αναφερθήκαμε στο τουριστικό προϊόν του νομού Αιτωλοακαρνανίας, στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιήθηκε αναφορά στο τουριστικό προϊόν του νομού Αχαΐας, ενώ στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζεται το τουριστικό προϊόν του νομού Ηλείας. Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται παράθεση της εξέλιξης της τουριστικής υποδομής στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για την περίοδο 2007 – 2013, με παράλληλη αναφορά σε λοιπά σημαντικά στατιστικά στοιχεία για τον τουρισμό στην Περιφέρεια την εξεταζόμενη περίοδο. Η πτυχιακή εργασία ολοκληρώνεται με την παράθεση των συμπερασμάτων-προτάσεων που προέκυψαν από την ανάλυση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας εργασίας, είναι κατά κύριο λόγο να δοθεί μια γενική και εν συνεχεία λεπτομερής εικόνα για τον ρόλο που διαδραματίζει η περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας στον ελληνικό τουρισμό, όπως επίσης να παρουσιαστεί η εξέλιξη σημαντικών τουριστικών δεικτών, όπως οι επίσημες αφίξεις σε κάθε νομό για την περίοδο 2007-2013, η εξέλιξη του ξενοδοχειακού δυναμικού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας κ.ά. Επιπρόσθετα, θα παρουσιαστούν στατιστικά αφίξεων – διανυκτερεύσεων ανά νομό, σε μια προσπάθεια να δημιουργηθεί μια εικόνα της εξέλιξης της τουριστικής προσφοράς στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας για την περίοδο 2007 – 2013.

Τα στατιστικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα πτυχιακή εργασία αντλήθηκαν από διάφορες ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες, όπως αυτή της ΕΛΣΤΑΤ, του ΣΕΤΕ, του ΕΟΤ κ.ά. Ακόμη, η δημοτική βιβλιοθήκη της Πάτρας, καθώς επίσης η βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Πατρών και του Πανεπιστημίου Πατρών, ήταν σημαντικές πηγές άντλησης στοιχείων, τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για τη συγγραφή της παρούσας εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	2
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	7
«Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ»	
1.1 Εισαγωγικά για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας	7
1.2 Υποδομή Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας	8
1.2.1 Οδικό δίκτυο	8
1.2.2 Σιδηροδρομικό δίκτυο	9
1.2.3 Λιμένες	9
1.2.4 Αεροδρόμια	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ	
«ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»	11
2.1 Εισαγωγικά για τον νομό Αιτωλοακαρνανίας	11
2.2 Μεσολόγγι	12
2.3 Αξιοθέατα και μνημεία νομού Αιτωλοακαρνανίας	12
2.4 Η πόλη της Ναυπάκτου	13
2.4.1 Κάστρο Ναυπάκτου	14
2.4.2 Αξιοθέατα και μνημεία Ναυπάκτου	15
2.5 Η πόλη του Αγρινίου	15
2.5.1 Πολιτιστικά δρώμενα	15
2.5.2 Αξιοθέατα και μνημεία Αγρινίου	16
2.6 Λίμνες νομού Αιτωλοακαρνανίας	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ	
«ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ»	19
3.1 Εισαγωγικά για τον νομό Αχαΐας	19
3.2 Η πόλη της Πάτρας	19
3.3 Ιστορική αναδρομή Πατρών	20
3.4 Αξιοθέατα και μνημεία Πατρών	21
3.4.1 Το Πατρινό καρναβάλι πόλος τουριστικής έλξης	23
3.5 Η πόλη του Αιγίου	24
3.5.1 Ιστορική αναδρομή πόλης Αιγίου	25
3.5.2 Αξιοθέατα και μνημεία Αιγιαλείας	25

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

«ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ».....	27
4.1 Εισαγωγικά για τον νομό Ηλείας	27
4.2 Η πόλη του Πύργου	27
4.3 Ιστορική αναδρομή Πύργου	28
4.4 Αξιοθέατα και μνημεία νομού Ηλείας.....	29

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

«ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007 – 2013».....	31
5.1 Εξέλιξη ξενοδοχειακού δυναμικού 2007 - 2013	31
5.2 Εξέλιξη πληρότητας κλινών 2008 - 2012.....	38
5.3 Εξέλιξη αφίξεων και διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία και campings στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας 2007 – 2013	40
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	46
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	48

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα της πτυχιακής μου εργασίας, κ. Παναγόπουλο Αναστάσιο, ο οποίος ήταν ο σημαίνοντας παράγοντας για την ολοκλήρωσή της. Φυσικά, δε θα μπορούσα να μην αναφερθώ και να ευχαριστήσω την οικογένειά μου, η οποία καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, μου συμπαραστάθηκε τόσο σε οικονομικό, όσο και σε ψυχολογικό επίπεδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

«Η ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ»

1.1 Εισαγωγικά για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι μία από τις 13 διοικητικές Περιφέρειες της Ελλάδας. Αποτελεί το δευτεροβάθμιο οργανισμό τοπικής αυτοδιοίκησης που καλύπτει το βορειοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου και το δυτικό της Στερεάς Ελλάδας. Καταλαμβάνει έκταση 11.336 τ. χλμ. και ο πληθυσμός της ανέρχεται, σύμφωνα με την απογραφή του 2011, σε 679.796 κατοίκους. Μεγαλύτερη πόλη και πρωτεύουσά της είναι η Πάτρα. Η περιφέρεια δεν πρέπει να συγχέεται με τη γεωγραφική έννοια της Δυτικής Ελλάδας, η οποία περιλαμβάνει επίσης την Ήπειρο και τα νησιά του Ιονίου Πελάγους.

Είναι η τέταρτη σε πληθυσμό περιφέρεια της Ελλάδος, συγκεντρώνοντας το 7% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Αποτελείται από 3 νομούς, τον νομό Αχαΐας, Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας με επίκεντρο τον νομό Αχαΐας λόγω της ύπαρξης της Πάτρας ως πρωτεύουσα του νομού και τρίτης μεγαλύτερης πόλης στην Ελλάδα. Ο πληθυσμός των Νομών Αιτωλοακαρνανίας και Ηλείας είναι κυρίως αγροτικός, αφού μόνο το 33% και 25% αντίστοιχα είναι αστικός, σε αντίθεση με τον Νομό Αχαΐας, όπου το 66% του πληθυσμού είναι αστικός.

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδος συνορεύει προς βορρά με την Ήπειρο, προς δύση με την Στερεά Ελλάδα και την Πελοπόννησο, νοτίως με την Πελοπόννησο και ανατολικά με τα Ιόνια νησιά ενώ ταυτόχρονα πρέπει να κάνουμε ειδική αναφορά στη στρατηγική θέση που κατέχει μιας και αποτελεί την πύλη προς την Δυτική Ευρώπη και συγκεκριμένα την Ιταλία. Όσον αφορά την πληθυσμιακή κατανομή της Περιφέρειας, στο νομό Αχαΐας κατοικεί το 43.6% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, στο νομό Αιτωλοακαρνανίας συναντάμε το 30.3% και στο νομό Ηλείας μόλις το 26.1%. Παρακάτω θα αναφερθούμε πιο αναλυτικά στα συνολικά μεγέθη που αναφέρουμε παραπάνω.

Οι πέντε μεγαλύτερες πόλεις της περιφέρειας είναι η πόλη των Πατρών (έδρα της περιφέρειας), του Αγρινίου, του Πύργου, της Αμαλιάδας και του Αιγίου. Από κοινού συγκεντρώνουν 312.503 κατοίκους, καλύπτοντας δηλαδή το 42,2% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Η περιφέρεια διαιρείται σε τρεις περιφερειακές ενότητες, στους οποίους υπάγονται οι 19 δήμοι της. Οι Π.Ε. ταυτίζονται γεωγραφικά με τους αντίστοιχους νομούς (Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, 2013).

Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας καταλαμβάνει μια γεωγραφική έκταση της τάξης των 11.350 τετραγωνικών χιλιομέτρων (δηλαδή το 8,6% της χώρας). Στην Περιφέρεια ανήκουν οι νομοί Αιτωλοακαρνανίας, Αχαΐας και Ηλείας όπως προαναφέρθηκε. Πιο συγκεκριμένα ο νομός Αχαΐας καλύπτει έκταση 3.271 τετραγωνικών χιλιομέτρων και συμπεριλαμβάνει 5 δήμους των οποίων τα όρια φαίνονται στον παρακάτω χάρτη. Βασικό χαρακτηριστικό είναι η ύπαρξη της Πάτρας, της πρωτεύουσας του νομού, η οποία αποτελεί το κέντρο της Περιφερειακής Διοίκησης.

Πίνακας; 1.1 Δήμοι νομών Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

Περιφερειακή ενότητα	Δήμος	Έκτ.	Πληθ.	Έδρα
Αιτωλοακαρνανίας	Αγρινίου	1246,6	94.181	Αγρίνιο
	Ακτίου-Βόνιτσας	662,9	17.370	Βόνιτσα
	Αμφιλοχίας	1091,8	17.056	Αμφιλοχία
	Θέρμου	334	8.242	Θέρμο
	Ιεράς Πόλης Μεσολογγίου	674,1	34.416	Μεσολόγγι
	Ναυπακτίας	870,4	27.800	Ναύπακτος
	Ξηρομέρου	584,8	11.737	Αστακός
Αχαΐας	Αιγιαλείας	729,4	49.872	Αίγιο
	Δυτικής Αχαΐας	572,2	25.916	Κάτω Αχαΐα
	Ερυμάνθου	582,9	8.877	Χαλανδρίτσα
	Καλαβρύτων	1065,5	11.045	Καλάβρυτα
	Πατρέων	333,14	213.984	Πάτρα
Ηλείας	Ανδραβίδας-Κυλλήνης	354,1	21.581	Λεχαινά
	Ανδρίτσαινας-Κρεστένων	419,2	14.109	Κρέστενα
	Αρχαίας Ολυμπίας	544,9	13.409	Αρχαία Ολυμπία
	Ζαχάρως	275,7	8.953	Ζαχάρω
	Ήλιδας	401,9	32.219	Αμαλιάδα
	Πηνειού	155,1	21.034	Γαστούνη
	Πύργου	455,1	47.995	Πύργος

Πηγή: Ιστοχώρος Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, 2015

Ο δεύτερος νομός που περιλαμβάνει η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας είναι ο νομός Ηλείας. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας από τους βαρύτερα πληγμένους και υποβαθμισμένους νομούς της χώρας κυρίως λόγω των φυσικών καταστροφών που έχουν λάβει χώρα κατά καιρούς στην περιοχή ενώ παράλληλα η έλλειψη ενδιαφέροντος από τις εκάστοτε πολιτικές ηγεσίες του τόπου, δικαιολογούν τον παραπάνω χαρακτηρισμό. Ο νομός Ηλείας καταλαμβάνει 2.618 τετραγωνικά χιλιόμετρα με 7 δήμους να απαρτίζουν τον νομό. Η διαίρεση του νομού Ηλείας σύμφωνα με τον νόμο Καλλικράτη είναι η ακόλουθη: Δήμος Ανδραβίδας – Κυλλήνης , Δήμος Ανδρίτσαινας – Κρεστένων , Δήμος Αρχαίας Ολυμπίας , Δήμος Ζαχάρως , Δήμος Ήλιδας , Δήμος Πηνειού , Δήμος Πύργου.

Τέλος, την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συμπληρώνει ο νομός Αιτωλοακαρνανίας με βασικό χαρακτηριστικό την μεγάλη έκταση, αλλά επίσης την υποβαθμισμένη θέση στο σύνολο της χώρας όσον αφορά τη δυναμική μεταξύ των νομών της Ελλάδας. Η έκταση του νομού Αιτωλοακαρνανίας είναι 5.461 τετραγωνικά χιλιόμετρα, σχεδόν όσο οι νομοί Αχαΐας και Ηλείας μαζί. Ακριβώς λοιπόν, λόγω της μεγάλης γεωγραφικής έκτασης που περιλαμβάνει, ο νομός είναι διαιρεμένος πλέον σε 7 νομούς (Υπουργείο Εσωτερικών, 2012).

1.2 Υποδομή Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας

1.2.1 Οδικό δίκτυο

Στον τομέα του οδικού δικτύου, που αφορά και την επισκεψιμότητα των τουριστών στην περιοχή, η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας κατέχει στρατηγική θέση συνδέοντας την Πελοπόννησο με την Στερεά Ελλάδα και την Ήπειρο. Αποτελεί επίσης μια εκ των κυριότερων πλών της χώρας, θεωρούμενη ως η Δυτική Πύλη της Ελλάδας προς την Αδριατική και την Δυτική Ευρώπη γενικότερα. Η Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, λόγω της μεγάλης έκτασης, είναι επόμενο να διαθέτει ένα εκτεταμένο οδικό δίκτυο. Το μήκος του επαρχιακού οδικού δικτύου εκτείνεται περίπου σε 3.500 χιλιόμετρα , ενώ από το οδικό δίκτυο ξεχωρίζει η κεντρική οδική αρτηρία που συνδέει την πόλη των Πατρών με την Αθήνα και αποτελεί μέρος του βασικού εθνικού άξονα Π.Α.Θ.Ε (Πάτρα, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Εύζωνοι).

Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός ότι η παραπάνω αρτηρία ανήκει στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα. Ξέχωρη θέση στις υποδομές του οδικού δικτύου έχει η κρεμαστή γέφυρα Ρίου Αντιρρίου, ένα μεγαλόπνοο έργο το οποίο εμπνεύστηκε ο Χαρίλαος Τρικούπης στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Χρειάστηκαν 115 χρόνια για να ολοκληρωθεί το έργο το 2004. Το μήκος της μεγαλύτερης καλωδιωτής γέφυρας του κόσμου φθάνει τα 2,5 χιλιόμετρα συνδέοντας την Πελοπόννησο με την κυρίως ηπειρωτική χώρα, τη Στερεά Ελλάδα (Υpodomes.com, 2014).

1.2.2 Σιδηροδρομικό δίκτυο

Η σιδηροδρομική υποδομή της Περιφέρειας δίνει τη δυνατότητα της σύνδεσης της πρωτεύουσας της χώρας με την πρωτεύουσα του νομού Αχαΐας και του Πύργου. Το σιδηροδρομικό δίκτυο της περιφέρειας έχει μήκος άνω των 300 χιλιομέτρων , αλλά οι τελευταίες εξελίξεις στην οικονομία της χώρας, είχαν ως αποτέλεσμα τη μείωση των δρομολογίων από και προς την Αθήνα, θέλοντας να ελαχιστοποιήσουν τα λειτουργικά κόστη που συνεπάγεται η χρησιμοποίηση των τρενών.

1.2.3 Λιμένες

Δε θα μπορούσαμε να μην αναφερθούμε στις θαλάσσιες υποδομές της Περιφέρειας μιας και το λιμάνι των Πατρών δεσπόζει στην περιφέρεια εξαιτίας της στρατηγικής θέσης του, αποτελώντας την πύλη για είσοδο και έξοδο από τη χώρα. Το λιμάνι της Πάτρας αποτελεί το δεύτερο μεγαλύτερο της Ελλάδας μετά τον Πειραιά. Επιβατηγά και οχηματαγωγά πλοία συνδέουν την περιφέρεια με την Ιταλία την Αλβανία, τα Ιόνια νησιά και την Ηγουμενίτσα. Η λιμενική υποδομή μπορεί να εξυπηρετήσει φορτηγά πλοία χωρητικότητας μέχρι 25.000 τόνων και επιβατικά πλοία μέχρι 16.000 κόνων και μήκος 220 μ. Στις ευρύτερες λιμενικές εγκαταστάσεις περιλαμβάνεται η μαρίνα των Πατρών και η ιχθυόσκαλα. Άλλα σημαντικά λιμάνια της περιφέρειας είναι το λιμάνι του Αιγίου, της Κυλλήνης, του Κατάκολου , τα οποία διαδραματίζουν ήσσονος σημασίας ρόλο .

1.2.4 Αεροδρόμια

Παρά τη στρατηγική θέση της Περιφέρειας, οι αερομεταφορές δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένες. Στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας συναντάμε δύο αεροδρόμια που βρίσκονται στον Άραξο (λίγα χιλιόμετρα έξω από την Πάτρα) και στην Ανδραβίδα (πλησίον του Πύργου) αντίστοιχα. Κάθε ένα διαθέτει δύο διαδρόμους προσγείωσης και μπορεί να εξυπηρετήσει πτήσεις charter και εμπορικές πτήσεις. Σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να συγκριθεί με το αεροδρόμιο Ελευθέριος Βενιζέλος που δεσπόζει στην Αθήνα , άσχετα αν έχουν ασκηθεί έντονες πολύπλευρες πιέσεις για τη δημιουργία ενός παρεμφερούς αερολιμένα στην Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας.

Εικόνα 1.1 Αεροδρόμιο Αράξου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

«ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ»

2.1 Εισαγωγικά για τον νομό Αιτωλοακαρνανίας

Η Αιτωλοακαρνανία (επίσημη ονομασία: Νομός Αιτωλίας και Ακαρνανίας) αποτελεί ένας από τους 51 νομούς της Ελλάδας και βρίσκεται στο δυτικό μέρος της χώρας. Ο νομός είναι μια ένωση της Αιτωλίας και της Ακαρνανίας. Ιστορική της πρωτεύουσά της θεωρείται το Μεσολόγγι και μεγαλύτερη πόλη και οικονομικό κέντρο το Αγρίνιο. Άλλες σημαντικές πόλεις είναι η Ναύπακτος, το Αιτωλικό, η Αμφιλοχία, η Βόνιτσα, ο Αστακός και το Θέρμο. Η περιοχή συνδέεται από το 2004 με την Πελοπόννησο μέσω της Γέφυρας Ρίου-Αντιρρίου, ενώ συνεχίζει να λειτουργεί, στην ίδια περιοχή και η σύνδεση με το Πορθμείο. Θα αναφερθούμε παρακάτω στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των 2 σημαντικότερων πόλεων του νομού.

Τα νοτιοδυτικά παράλια του νομού χαρακτηρίζονται απ' την παρουσία λιμνοθαλασσών, με γνωστότερες αυτές του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού. Ο μεγαλύτερος και κύριος ποταμός είναι ο Αχελώος ο οποίος αποτελεί το φυσικό όριο ανάμεσα στην Αιτωλία και την Ακαρνανία, ενώ άλλοι γνωστοί ποταμοί είναι ο Εύηνος κι ο Μόρνος. Στην ενδοχώρα του νομού συναντάμε την Τριχωνίδα, η οποία είναι και η μεγαλύτερη λίμνη της Ελλάδας (96 km²). Στο Νομό υπάρχουν επίσης οι λίμνες: Αμβρακία, Λυσιμαχία, Οζερός και οι τεχνητές λίμνες του Καστρακίου, των Κρεμαστών και Στράτου. Τα βουνά της Αιτωλοακαρνανίας περιλαμβάνουν το Παναιτωλικό, που είναι το ψηλότερο βουνό του νομού (1.924 μ.) στα βορειοανατολικά, Ακαρνανικά όρη στα δυτικά, Βορειοδυτικά τα Όρη Βάλτου, στα νότια το όρος Αράκυνθος, Νοτιοανατολικά τα Όρη Ναυπακτίας γνωστά και ως Κράβαρα και τέλος ανάμεσα στα Ναυπάκτια Όρη και το Παναιτωλικό Όρος και χωρίς να διακόπτεται ο ορεινός όγκος βρίσκονται τα Όρη Λιδωρικίου (Hellenica World, 2010).

Το κλίμα της ποικίλει από πολύ θερμά καλοκαίρια, με θερμοκρασίες που συχνά ξεπερνούν τους 40°C με πολλή υγρασία σε ήπιους χειμώνες στις πιο χαμηλού υψομέτρου περιοχές. Οι κρύοι χειμώνες είναι χαρακτηριστικό των ορεινών περιοχών, ενώ σε ακόμα μεγαλύτερα υψόμετρα, τα καλοκαίρια είναι πιο δροσερά, ενώ χιόνια καθώς και κρύος καιρός χαρακτηρίζουν τους χειμερινούς μήνες.

Η οικονομία του νομού είναι ως επί το πλείστον αγροτοκτηνοτροφική, με μεγάλη παραγωγή κυρίως στις νότιες περιοχές. Είναι μια από τις κύριες καπνοπαραγωγικές περιοχές της χώρας, ενώ καλλιεργούνται ακόμα ρύζι, όσπρια, δημητριακά, ελιές κλπ. Στα νοτιοδυτικά παράλια λειτουργούν ιχθυοκαλλιέργειες ενώ υπάρχουν και μεγάλες αλυκές ειδικά στην περιοχή του Μεσολογγίου. Στον τομέα της κτηνοτροφίας ο νομός κατέχει μια από τις υψηλότερες θέσεις στην εγχώρια παραγωγή χοιρινού κρέατος με σύγχρονες μονάδες στην περιοχή της Βόνιτσας και του Αστακού. Αρκετοί κάτοικοι των ορεινών περιοχών κυρίως ασχολούνται με την εκτροφή των αιγοπροβάτων κατά τον παραδοσιακό τρόπο καθώς στα μέρη αυτά έχει σταματήσει εντελώς η όποια αγροτική δραστηριότητα. (Αδαμακόπουλος, 2002).

2.2 Μεσολόγγι

Το Μεσολόγγι ιδρύθηκε τον 13^ο αιώνα από πειρατές πάνω σε τρεις νησίδες, που αργότερα ενοποιήθηκαν. Το όνομά του προέρχεται από τη Δαλματική λέξη *messo-langi* που σημαίνει λιμνοχώρι. Το θρησκευτικό στοιχείο δε θα μπορούσε παρά να είναι έντονο σε όλη την Περιφέρεια και δε θα μπορούσε να εκλείπει από την πρωτεύουσα του νομού. Μία από τις σημαντικότερες μονές είναι αυτή του Αγίου Συμεών όπου κάθε χρόνο του Αγίου Πνεύματος, γίνεται πανηγύρι με συμμετοχή φουστανελοφόρων και καβαλάρηδων σε μια μικρή αναπαράσταση της Εξόδου του Μεσολογγίου, πολιτιστικό και ιστορικό γεγονός που προσελκύει πλήθος κόσμου από όλες τις περιοχές της Περιφέρειας, αλλά και από πιο μακρινές περιοχές.

Η κύρια οικονομική δραστηριότητα του Μεσολογγίου είναι οι ιχθυοκαλλιέργειες και ακριβώς λόγω αυτού έχει κατασκευαστεί και αντίστοιχο Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα στην περιοχή. Μετά το τέλος της Επανάστασης και τη δημιουργία του Ελληνικού κράτους, το Μεσολόγγι άρχισε να ανασυγκροτείται από του πρόσφυγες που επέστρεφαν. Στην είσοδο της πόλης βρίσκεται το Ηρώο των Πεσόντων της Εξόδου, ή αλλιώς Κήπος των Ηρώων. Σήμερα το Μεσολόγγι αποτελεί την πρωτεύουσα του Νομού Αιτωλοακαρνανίας. Η λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου αποτελεί για τους τουρίστες σημείο χαλάρωσης, ενώ οι επισκέπτες έχουν την ευκαιρία να δοκιμάσουν τοπικά εδέσματα.

Η σχετικά αβαθής (0,45 - 1,65 μ.) λιμνοθάλασσα της Δυτικής Στερεάς Ελλάδας είναι η σημαντικότερη από αυτές που σχηματίζονται λόγω των προσχώσεων των ποταμών Ευήνου και Αχελώου. Η περιοχή φημίζεται για την πλούσια πανίδα της, κυρίως πουλιά και ψάρια. Τα ρηχά νερά της βοηθούν στην ανάπτυξη πλούσιας χλωρίδας, που αποτελούν τροφή για δεκάδες χιλιάδες πάπιες, κορμοράνους, γλάρους, ενώ υπάρχει και παρουσία αρπακτικών πτηνών. Το Μεσολόγγι είναι φημισμένο για τα αλιευτικά του προϊόντα, ιδιαίτερα το περίφημο αυγοτάραχο, μιας και η παρακείμενη λιμνοθάλασσα είναι ιδανικό μέρος για ιχθυοκαλλιέργειες. Η λιμνοθάλασσα συνοδεύεται από τις γραφικές «πελάδες» της-τα μικρά ξύλινα σπιτάκια πάνω σε πασσάλους, μέσα στο νερό- προστατεύεται πλέον από την γνωστή Συνθήκη Ραμσάρ η οποία και έχει επικυρωθεί στην Ελλάδα από το 1974 και αποτελεί περιβαλλοντικό πάρκο και οικοσύστημα (Ζούργος, 2010).

2.3 Αξιοθέατα και μνημεία νομού Αιτωλοακαρνανίας

Το Μεσολόγγι, μια πόλη που έχει συνδέσει την ιστορία της με τους απελευθερωτικούς αγώνες του 1821, έχει ιστορικά μνημεία, τα οποία κυμαίνονται στο ίδιο ύψος και χαρακτήρα. Ενδεικτικά, αναφέρουμε τα εξής (Ζούργος, 2010):

- **Μουσείο Ιστορίας & Τέχνης Μεσολογγίου:** Στεγάζεται σε ένα νεοκλασικό κτίριο του 1931. Στη συλλογή του μουσείου φιλοξενούνται αυθεντικοί πίνακες αλλά και αντίγραφα με αναπαραστάσεις της Ελληνικής Επανάστασης όπως και χειρόγραφα του λόρδου Βύρωνα..
- **Βυρωνική Εταιρεία Ιεράς Πόλεως Μεσολογγίου:** Εδώ ο επισκέπτης θα συναντήσει πτυχές από τη ζωή του λόρδου Βύρωνα και άλλων φιλελλήνων που έδρασαν κατά τον απελευθερωτικό αγώνα.

- **Πινακοθήκη Χρήστου και Σοφίας Μοσχανδρέου:** Στεγάζεται σε ένα παλαιό κτίριο του 1829 και περιλαμβάνει μια συλλογή από έργα ζωγραφικής, γλυπτικής και χαρακτικής.
- **Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου:** Η μεγαλύτερη λιμνοθάλασσα της Ελλάδας. Αποτελεί ιδανικό μέρος για αλυκές λόγω της έντονης αλμυρότητας των νερών της. Εντός της λιμνοθάλασσας βρίσκονται 8 νησάκια. Αρκετά είναι και τα ιχθυοτροφεία στην περιοχή τα οποία παρασκευάζουν καλής ποιότητας χαβιάρι.
- **Κήπος των Ηρώων:** Βρίσκεται στο βόρειο τμήμα του Μεσολογγίου και καταλαμβάνει μια έκταση 14 στρεμμάτων. Είναι το σημείο στο οποίο έχουν ταφεί οι αγωνιστές της φρουράς της ιεράς πόλης του Μεσολογγίου αλλά και τα οστά του αγωνιστή Μάρκου Μπότσαρη.
- **Διέξοδος - Κέντρο Λόγου & Τέχνης:** Λειτουργεί ως ιστορικό μουσείο και είναι ένα από τα λίγα προεπαναστατικά κτίρια σε καλή κατάσταση. Στη συλλογή του περιλαμβάνονται εκκλησιαστικά κειμήλια, σπάνια έγγραφα, πίνακες ζωγραφικής και αρχαία αντικείμενα.

2.4 Η πόλη της Ναυπάκτου

Η Ναύπακτος είναι η πρωτεύουσα της επαρχίας Ναυπακτίας του Νομού Αιτωλοακαρνανίας. Είναι από τις αρχαιότερες πόλεις της πατρίδας μας, με ιστορία τουλάχιστον 3500 ετών. Κοντά στη γέφυρα του Ρίου-Αντίρριου, κοντά στο Μεσολόγγι, την πρωτεύουσα του νομού, πάνω στο παραλιακό δρόμο κατά μήκος της βόρειας ακτής του Κορινθιακού που την ενώνει με την Ερατεινή, το Γαλαξίδι, την Ιτέα και στη συνέχεια με τους Δελφούς και Αράχωβα, η πόλη δεν θα μπορούσε να είναι σε καλύτερη θέση.

Φημολογείται ότι πήρε το όνομά της από τις λέξεις «ναυς» και «πήγνυμι», που σημαίνει κατασκευάζω πλοίο. Για πρώτη φορά εμφανίζεται το 1104 π.Χ. με τους Δωριείς, οι οποίοι στην κάθοδό τους, χρησιμοποίησαν την πόλη για να κατασκευάσουν υποτυπώδη μικρά πλοία οπότε και το «Ναύπακτος» καθιερώθηκε. Ο ευρύτερος δήμος σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, απαριθμεί γύρω στους 28.000 κατοίκους. Είναι χτισμένη αμφιθεατρικά στην νότια πλευρά ενός λόφου που στην κορυφή του, είναι στολισμένος με το βενετσιάνικο κάστρο. Η καρδιά της πόλης είναι το μικρό βενετσιάνικο λιμανάκι της, από τα ωραιότερα της Ελλάδας. Το κλίμα της πόλης είναι ίσως από τα καλύτερα της Ελλάδας, μεσογειακό εύκρατο, με δροσερά καλοκαίρια και ήπιους χειμώνες.

Κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού υπάρχει πλούσιο πρόγραμμα πολιτιστικών εκδηλώσεων με θεατρικές παραστάσεις, μουσικές βραδιές, εκδηλώσεις χορού και εκθέσεις βιβλίου, ζωγραφικής και φωτογραφίας. Υπάρχουν δύο παραλίες στην πόλη, μία στο ανατολικό και μία στο δυτικό άκρο της, και οι δυο πεντακάθαρες και με πολλούς ντόπιους και επισκέπτες που επιλέγουν την Ναύπακτο για να περάσουν τις διακοπές τους. Η πόλη διαθέτει αρκετά καλή τουριστική υποδομή με ξενοδοχεία όλων των κατηγοριών, εστιατόρια, ψαροταβέρνες, καφενεία και καφετέριες, κλαμπ και παμπ και άλλα. Τα βράδια είναι ήσυχα με τον κόσμο να κάνει τη βόλτα του στον παραλιακό δρόμο της Ψανής χωρίς πάντως να λείπει και το πιο έντονο στοιχείο, σχετικά με την νυχτερινή διασκέδαση. Εκείνο όμως που μαγεύει τον επισκέπτη είναι η αίσθηση της ιστορικότητας της πόλης. Τα μεσαιωνικά και υστερότερα μνημεία, η σημασία της πόλης κατά τον απελευθερωτικό αγώνα αποτελούν στοιχεία που

δικαιώνουν τον χαρακτηρισμό ως μία από τις ιστορικότερες πόλεις πανελλαδικά (Ιστοχώρος Δήμου Ναυπακτίας, 2014).

2.4.1 Κάστρο Ναυπάκτου

Το Κάστρο της Ναυπάκτου, με τις διαδοχικές κατασκευαστικές του φάσεις από την αρχαιότητα μέχρι και την Τουρκοκρατία, αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα παραδείγματα φρουριακής αρχιτεκτονικής στην Ελλάδα. Ο οχυρωματικός του χαρακτήρας διαμορφώνεται με μια σειρά αμυντικών έργων που ακολουθούν την κλίση του εδάφους. Ειδικότερα, δύο βραχίονες κατεβαίνουν, ο ένας ανατολικά και ο άλλος δυτικά, και κλείνουν την είσοδο του μικρού λιμανιού. Τέσσερα εγκάρσια τείχη ενώνουν τους δύο αυτούς βραχίονες, σχηματίζοντας από την κορυφή του κάστρου έως τη θάλασσα πέντε αμυντικές ζώνες ή διαζώματα.

Ο αμυντικός πυρήνας του κάστρου της Ναυπάκτου βρίσκεται στην κορυφή ενός λόφου με υψόμετρο 200 περίπου μέτρα, στη θέση που ίσως βρισκόταν η αρχαία ακρόπολη και αργότερα χτίστηκε η βενετσιάνικη «Φορτέτσα». Η ακρόπολη ταυτίζεται με το αναφερόμενο από τους Ενετούς ως Neo-Castro. Στη σημερινή της μορφή περιλαμβάνει ένα συγκρότημα αιθουσών και μεγάλη δεξαμενή που παρείχε τη δυνατότητα αυτονομίας σε νερό σε περίπτωση πολιορκίας. Στο δεύτερο από την κορυφή διάζωμα υπάρχει η μικρή εκκλησία του Προφήτη Ηλία, στη θέση που παλιότερα ήταν το τζαμί του Μπαμπά Τσαούς. Βορειοδυτικά από το ναό του Προφήτη Ηλία σώζεται βυζαντινό κτήριο που χρησιμοποιήθηκε ως λουτρό. Σε μικρή απόσταση είναι ορατά τα ερείπια μεσοβυζαντινού ναού στον οποίο ανήκει το τμήμα του τείχους με τα τοξωτά ανοίγματα και τον κεραμοπλαστικό διάκοσμο.

Οι πύλες του κάστρου είναι τέσσερις και ανοίγονται στα περιμετρικά τείχη. Δύο από αυτές βρίσκονται στην ανατολική και δυτική μεριά του χαμηλότερου διαζώματος, ενώ η τρίτη βρίσκεται στο ΒΑ άκρο του αμέσως επόμενου διαζώματος. Η τέταρτη είσοδος αποτελείται στην πραγματικότητα από ένα σύστημα τριών διαδοχικών πυλών, στο δυτικό εξωτερικό τείχος του μεσαίου διαζώματος. Επίσης, σε κάθε εγκάρσιο τείχος υπάρχει μία πύλη που οδηγεί στο επόμενο διάζωμα. Τα τείχη του κάστρου της Ναυπάκτου σώζονται σε αρκετά καλή κατάσταση. Επιστέφονται με επάλξεις και ενισχύονται κατά διαστήματα με πύργους κυκλικής ή τετραγωνικής διατομής. Οι διαφοροποιήσεις στην τοιχοποιία, που διακρίνονται σε πολλά σημεία του τείχους, μαρτυρούν και τις διαφορετικές κατασκευαστικές του φάσεις (Σφαέλλου, 1979).

Εικόνα 2.1 Κάστρο Ναυπάκτου

2.4.2 Αξιοθέατα και μνημεία Ναυπάκτου

Τα βασικότερα αξιοθέατα – πόλος έλξης των τουριστών της Ναυπάκτου είναι τα εξής:

- Το καλοδιατηρημένο κάστρο που δεσπόζει στο λόφο με το πευκοδάσος πίσω από την πόλη.
- Το ενετικό λιμάνι.
- Τα παραδοσιακά σπίτια στο κέντρο της πόλης και τα πλακόστρωτα καλντερίμια της.
- Το παλιό αρχοντικό της οικογένειας Μπότσαρη που έχει μετατραπεί σε ιδιωτικό μουσείο.
- Οι δύο παραλίες της πόλης Ψανή και Γρίμποβο, καθώς και οι κοντινές παραλίες των χωριών της Φωκίδας.
- Η Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου.
- Το μουσείο Φαρμάκη- Μουσείο του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του 1821.

2.5 Η πόλη του Αγρινίου

Το Αγρίνιο αποτελεί την μεγαλύτερη πόλη του νομού Αιτωλοακαρνανίας, με πληθυσμό που αγγίζει σχεδόν τους 106 χιλιάδες κατοίκους. Γνώρισε μεγάλη αύξηση του πληθυσμού στις τελευταίες δεκαετίες από τον ερχομό Ηπειρωτών, Ευρυτάνων, Τριχωνίων και Ακαρνάνων, αλλά και παλαιότερα, όταν κατά τη δεκαετία του 1920, δέχτηκε πρόσφυγες της Μικράς Ασίας, οι οποίοι επηρέασαν καθοριστικά τη ζωή της πόλης. Αυτή η μετακίνηση των τοπικών πληθυσμών προς την πόλη κατέστησε το Αγρίνιο εμπορικό και οικονομικό κέντρο της περιοχής.

Πολιούχος της πόλης είναι ο Άγιος Χριστόφορος. Στην πόλη υπάρχουν δυο ναοί αφιερωμένοι στο όνομά του. Ο παλαιός Ναός κτίστηκε το 1847 και βρίσκεται βόρεια της πόλης, ενώ ο νέος Ναός θεμελιώθηκε το 1920 και εγκαινιάστηκε το 1937. Η μνήμη του Αγίου τιμάται στις 9 Μαΐου, ημέρα η οποία έχει οριστεί αργία για το Αγρίνιο και κατά την οποία τελούνται διάφορες εορταστικές εκδηλώσεις. Το κλίμα της πόλης του Αγρινίου ποικίλει. Τα καλοκαίρια είναι πολύ ζεστά με θερμοκρασίες που συχνά ξεπερνούν τους 40° C. Ενώ από την άλλη, υγρασία με ήπιους χειμώνες χαρακτηρίζει τις περιοχές με πιο χαμηλό υψόμετρο. Στα μεγαλύτερα υψόμετρα τα καλοκαίρια είναι πιο δροσερά με τα χιόνια και τον κρύο καιρό να χαρακτηρίζουν τους χειμερινούς μήνες.

Η πόλη του Αγρινίου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί μια αρκετά “ζωντανή” πόλη καθώς οι πολλοί πεζόδρομοι και πλατείες της, σφύζουν από ζωή, ιδίως από φοιτητές που επισκέπτονται τα τοπικά καφέ, μπαρ, ζαχαροπλαστεία, εμπορικά κλπ. Σημαντικό ρόλο σε αυτό φυσικά παίζει και η παρουσία του Πανεπιστημίου το οποίο αποτελεί και παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης για την πόλη (Ιστοχώρος Δήμου Αγρινίου, 2015).

2.5.1 Πολιτιστικά δρώμενα

Στα πολιτιστικά δρώμενα της πόλης θα συναντήσουμε την Παπαστράτειο Δημοτική Βιβλιοθήκη Αγρινίου, η οποία ιδρύθηκε το 1961 και εγκαινιάστηκε 3 χρόνια αργότερα. Καλύπτει συνολική επιφάνεια περί τα 900 τ.μ. και στη συλλογή της περιλαμβάνονται περίπου 26.000 τόμοι βιβλίων γενικού περιεχομένου. Περίπου 1000 άτομα έχουν πραγματοποιήσει

εγγραφή και χρησιμοποιούν τη βιβλιοθήκη για δανεισμό των βιβλίων της. Σημαντικό σημείο αναφοράς είναι φυσικά και το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Αγρινίου το οποίο είναι και το πρώτο θέατρο που ιδρύθηκε στην Ελλάδα και το 1983 εντάχθηκε στο ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Η Φιλαρμονική του Αγρινίου ξεκίνησε τη λειτουργία της το 1896 με άλλη ονομασία με σκοπό να πλαισιώνει τις πολιτιστικές εκδηλώσεις της πόλης. Η φιλαρμονική του Δήμου Αγρινίου έχει συμμετάσχει σε πανελλήνιο διαγωνισμό φιλαρμονικών στη Νέα Φιλαδέλφεια το 1996 όπου και διακρίθηκε. Επίσης έχει συμμετοχές στο καρναβάλι της Πάτρας και αλλού. Κάθε χρόνο πραγματοποιεί σαράντα έως πενήντα εμφανίσεις στην πόλη του Αγρινίου καθώς και εκτός αυτής.

Το Εικαστικό Εργαστήριο επίσης το οποίο περιλαμβάνει τμήματα ζωγραφικής, αγιογραφίας, κεραμικής, φωτογραφίας, κόμικ-γελοιογραφίας, για παιδιά, εφήβους και ενήλικες, αποτελεί ένα ακόμα δείγμα πολιτισμού για την πόλη όπως και το Θερινό Κινηματοθέατρο Ελληνίς το οποίο μετρά ήδη 60 χρόνια ζωής και είναι από τους πιο ξεχωριστούς χώρους στην Ελλάδα στον τομέα του κινηματογράφου- θεάτρου.

Για το τέλος αφήσαμε τα περίφημα πλέον «χαλκούνια», του παραδοσιακού εθίμου που λαμβάνει χώρα τις ημέρες του Πάσχα και συγκεκριμένα την Μεγάλη Παρασκευή, μετά τον Επιτάφιο. Η ιστορία του εθίμου τοποθετείται στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, όταν οι Αγρινιώτες άναβαν τα χαλκούνια κατά την περιφορά του Επιταφίου για να απομακρύνουν τους αλλόθρησκους. Συνέχισαν όμως να τα κατασκευάζουν και μετά την απελευθέρωση της χώρας στα πλαίσια ενός εθίμου και δημιουργώντας τις “ομάδες” του χαλκονοπόλεμου. Το έθιμο θυμίζει με τον τρόπο του, τους “μπουρλοτιέρηδες” του 1821 και που συντηρεί με την δική του ομορφιά την παράδοση της συμμετοχής στον αγώνα της απελευθέρωσης της περιοχής του Αγρινίου (Νέα Εποχή Εφημερίδα, 2011).

2.5.2 Αξιοθέατα και μνημεία Αγρινίου

Αξιοσημείωτα είναι και τα αξιοθέατα τα οποία μπορεί να επισκεφθεί ο επισκέπτης, Επιγραμματικά, αναφέρονται τα εξής :

- Παπαστράτειο Αρχαιολογικό Μουσείο
- Δημοτική Πινακοθήκη
- Γλυπτοθήκη Καπράλου.
- Λαογραφικό Ιστορικό Φιλολογικό Μουσείο Αιτωλοακαρνανίας
- Αθλητικό Μουσείο Αγρινίου
- Καπναποθήκες
- Σιδηροδρομικός σταθμός
- Αρχοντικό Ξυνοπούλου
- Δημοτική αγορά του Αγρινίου
- Το μνημείο των Πεσόντων
- Δημοτικό Πάρκο
- Αρχοντικό Σωχωρίτη
- Οι λίμνες Τριγωνίδα και Λυσιμαχία
- Το φαράγγι της Κλεισούρας

- Το Υδροηλεκτρικό φράγμα Κρεμαστών
- Το Υδροηλεκτρικό φράγμα Στράτου
- Το υδροηλεκτρικό φράγμα Καστρακίου

2.6 Λίμνες νομού Αιτωλοακαρνανίας

Ο νομός Αιτωλοακαρνανίας έχει την τύχη να φιλοξενεί ορισμένες από τις ωραιότερες και μεγαλύτερες λίμνες στην Ελλάδα. Στα νερά τους μπορεί να συναντήσει κανείς μια πολύ μεγάλη ποικιλία έμβιων οργανισμών, από διάφορα είδη ψαριών-πτηνών έως σπάνια φυτά και χόρτα. Χαρακτηριστικά θα αναφέρουμε τις 5 κυριότερες και μια μικρή αναφορά για την καθεμία (Ιστοχώρος νομού Αιτωλοακαρνανίας, 2015).

- ™ Λίμνη Τριχωνίδα:** Βρίσκεται στο Νότιο τμήμα του νομού Αιτωλοακαρνανίας, 6 χλμ. Νοτιοανατολικά του Αγρινίου. Η επιφάνειά της έχει έκταση 96 τετ. χλμ., είναι η πρώτη σε μέγεθος λίμνη της χώρας με μέση στάθμη 18 μέτρα. Έχει μήκος 20 χλμ., μέγιστο πλάτος περίπου 6 χλμ., στο μέσο της και μέγιστο βάθος 40 μέτρα. Το μεγαλύτερο βάθος της φτάνει τα 57 μέτρα περίπου. Η περίμετρός της είναι 51 χλμ. Ο όγκος του νερού ανέρχεται περίπου σε 142 εκατομμύρια m³. Οι εισρέουσες ποσότητες νερού προέρχονται από πηγές, κυρίως υπόγειες και από μεγάλους και αρκετούς μικρότερους χείμαρρους, οι οποίοι ξεκινούν από το Παναιτωλικό και τον Αράκυνθο και καταλήγουν στη λίμνη. Η χλωρίδα της αποτελείται από καλάμια, βούρλα, λάπατα, ψαθιά, παπύρια, ιτιές, νούφαρα, ορχιδέες, πλατάνια, λεύκες, σκλήθρα κλπ. Το φυτοπλαγκτόν της λίμνης περιλαμβάνει 90 είδη, μερικά από τα οποία είναι μοναδικά στον κόσμο. Υπάρχουν επίσης φύκια διαφόρων ειδών. Ο ζωικός της πληθυσμός αποτελείται από πολλών ειδών ψάρια, όπως δρομίτσα, αθερίνα, κυπρίνι, λουρογοβιός, χέλι, γουρνάρα, τριχωνοβελονίτσα, σαλιάρα, κουνουπόψαρο, γλανίδι, νανογοβιός. Ο νανογοβιός είναι ενδημικό ψάρι της Τριχωνίδας και ζει μόνο στα νερά της και πουθενά αλλού στον κόσμο με το μήκος του να μην ξεπερνά τα 2 εκατοστά.
- ™ Λίμνη Λυσιμάχια:** Βρίσκεται νότια του νομού Αιτωλοακαρνανίας, της Στερεάς Ελλάδας και απέχει 5 χλμ. από την πόλη του Αγρινίου. Το μέγιστο μήκος της είναι 6 χλμ. και το πλάτος της περίπου 3 χλμ., ενώ η επιφάνειά της φθάνει τα 13 τ.χλμ.
- ™ Λίμνη Οξερός:** Βρίσκεται 4 χλμ. νοτιότερα της λίμνης Αμβρακίας, έχει μήκος 5 περίπου χλμ. και πλάτος 2,5 χλμ. Πρόκειται για φραγματογενή λίμνη που δημιουργήθηκε από τον εγκλωβισμό των υδάτων από τις προσχώσεις του Αχελώου.
- ™ Λίμνη Αμβρακία:** Βρίσκεται περίπου 5 χλμ. από την Αμφιλοχία, στο βύθισμα Αμβρακικού - Αιτωλικού, μεταξύ των Ακαρνανικών όρων. Η επιφάνειά της είναι περίπου 14 τετ. χλμ., με μήκος του κυρίως σώματός της περίπου 7 χλμ., ενώ με την προέκταση φθάνει τα 12 χλμ. μήκος. Το πλάτος της φθάνει τα 3,5 χλμ.
- ™ Λίμνη Βουλκαρία:** Βρίσκεται στο βύθισμα που σχηματίζεται στο μέσον της χερσονήσου της Στέρνας, κοντά στον Αμβρακικό κόλπο. Έχει επιφάνεια περίπου 9 τετ. χλμ., μήκος περίπου 4 χλμ. και μέγιστο πλάτος περίπου 3 χλμ.

Εικόνα 2.2 Λίμνη Τριχωνίδας

Εικόνα 2.3 Λίμνη Αμβρακίας

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

«ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ»

3.1 Εισαγωγικά για τον νομό Αχαΐας

Ο νομός Αχαΐας βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου. Η έκταση του είναι 3.200 τ.χλμ. με πληθυσμό που αγγίζει τους 330.000 κατοίκους. Αποτελεί τη φυσική πύλη-πέραςμα για τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, γεγονός που έχει δημιουργήσει πολλάκις σημαντικά προβλήματα. Μαζί με τους νομούς Ηλείας και Αιτωλοακαρνανίας συνιστούν την Περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας. Πρωτεύουσα του νομού είναι η πόλη της Πάτρας, η τρίτη μεγαλύτερη πόλη πανελλαδικά και μία από τις ιστορικότερες της χώρας, με πλούσια παράδοση σε πολιτιστικά δρώμενα και εκδηλώσεις, με κορυφαίο το πατρινό καρναβάλι και αλλά και το ιστορικό της δημοτικό θέατρο. Η Αχαΐα από το 2010 και έπειτα, με την εφαρμογή του προγράμματος Καλλικράτης, χωρίζεται σε 5 δήμους: Πατρέων, Αιγιαλείας, Δυτικής Αχαΐας, Καλαβρύτων και Ερυμάνθου. Πριν την εφαρμογή του, με το Σχέδιο Καποδίστριας που ίσχυε από το 1997, ο νομός χωριζόταν σε 21 δήμους και 2 κοινότητες.

Το έδαφος του νομού είναι κατά 60% ορεινό, 24% πεδινό και 16% ημιορεινό. Τα πιο σημαντικά βουνά του είναι ο Χελμός (2.355 μ.), ο Ερύμανθος (2.224 μ.) και το Παναχαϊκό όρος (1.928 μ.). Οι κυριότεροι ποταμοί του νομού, είναι ο Σελινούντας, ο Πείρος, ο Βουραϊκός, ο Γλαύκος ο και ο Κράθις, ενώ από την Αχαΐα πηγάζουν οι ποταμοί Ερύμανθος και Λάδωνας που εκβάλλουν στον Αλφειό, τον μεγαλύτερο ποταμό της Πελοποννήσου. Το κλίμα της Αχαΐας χαρακτηρίζεται κυρίως ως εύκρατο μεσογειακό αλλά διαφοροποιείται ανάλογα και με το υψόμετρο, την απόσταση από την θάλασσα αλλά και διάφορα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής.

Στις πιο παράκτιες περιοχές το κλίμα είναι μεσογειακό με ήπιους χειμώνες, πιο υγρούς στα δυτικά και λιγότερο στα ανατολικά και ζεστά-ξηρά καλοκαίρια με κάποιες βροχοπτώσεις στα δυτικά και ελάχιστες στα ανατολικά, γεγονός συνηθισμένο στην «φιλάσθηνη» από άποψη βροχόπτωσης Αχαΐα. Η μέση ετήσια θερμοκρασία είναι περίπου 17°-18°C. Στα εσωτερικά του νομού και όσο ανεβαίνει το υψόμετρο το κλίμα γίνεται περισσότερο ψυχρό με πιο βαρείς χειμώνες και πιο δροσερά καλοκαίρια όπως και με περισσότερες βροχοπτώσεις κυρίως στα ορεινά, με εξαίρεση τα χαμηλά πεδινά που έχουν πιο ζεστά καλοκαίρια από ότι οι παράκτιες περιοχές (Λεύκωμα Πάτρα, 2006).

3.2 Η πόλη της Πάτρας

Η πόλη της Πάτρας είναι η πρωτεύουσα του νομού Αχαΐας και της ευρύτερης Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Αποτελεί την τρίτη μεγαλύτερη πόλη της χώρας και τον τέταρτο μεγαλύτερο δήμο. Με πληθυσμό που ξεπερνά τους 213 χιλιάδες κατοίκους η Πάτρα είναι το μεγαλύτερο αστικό κέντρο στην Πελοπόννησο, έχοντας παράλληλα και το μεγαλύτερο-σπουδαιότερο λιμάνι της Περιφέρειας. Η ονομασία φημολογείται πως προέρχεται από τον Πατρέα, ο οποίος είχε καταγωγή από την Σπάρτη και καταλαμβάνοντας την Αρόη, την Άνθεια και την Μεσάτη, αποφάσισε να δώσει στον νέο αυτό οικισμό το όνομα Πάτρα.

Από τα αρχαία χρόνια της έως και σήμερα, δικαίως αποκαλείτο και αποκαλείται ως ‘‘πύλη της Ελλάδας προς τη Δύση’’. Η Πάτρα αποτελούσε ένα μεγάλο οικονομικό-εμπορικό-πολιτιστικό κέντρο, που διετέλεσε το δικό της σημαίνοντα ρόλο στα δρώμενα της εποχής. Ακόμα και σήμερα είναι το πιο σημαντικό πολιτιστικό κέντρο της Δυτικής Ελλάδας για λόγους που θα αναφέρουμε παρακάτω.

Η πόλη της Πάτρας χωρίζεται στην Άνω και την Κάτω Πόλη, που συνδέονται μεταξύ τους με σκάλες. Στην ουσία, η Κάτω Πόλη συγκεντρώνει περισσότερο αστικά και πιο σύγχρονα στοιχεία, περιλαμβάνοντας και το λιμάνι, ενώ στην Πάνω Πόλη θα συναντήσει κανείς πιο παλιές συνοικίες αλλά και το περίφημο και ιστορικό Φρούριο της Πάτρας, όπως επίσης και το Ρωμαϊκό Ωδείο.

Η Πάτρα είναι μια πόλη με έντονο το στοιχείο της βροχόπτωσης κατά τους χειμερινούς-φθινοπωρινούς μήνες. Γενικότερα, χαρακτηρίζεται από σχετικά μαλακούς αλλά και υγρούς χειμώνες. Η χιονόπτωση χαρακτηρίζει κυρίως τα ορεινά κομμάτια της πόλης (Καλάβρυτα, Παναχαϊκό κλπ.), μιας και στο κέντρο της δεν έχει χιονίσει εδώ και πολλά χρόνια. Τα καλοκαίρια από την άλλη, είναι ζεστά και ξερά, με τη θερμοκρασία να αγγίζει πολλές φορές υψηλά νούμερα, σε συνδυασμό με την ενοχλητική υγρασία, στοιχείο που οφείλεται και στην παρουσία της θάλασσας στην πόλη.

Στην πόλη φιλοξενούνται 3 μεγάλα εκπαιδευτικά ιδρύματα, το Πανεπιστήμιο Πατρών, το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα και το Ανοικτό Πανεπιστήμιο, τα οποία απαριθμούν χιλιάδες φοιτητών στις τάξεις τους, με ιστορικές σχολές και πεπειραμένο εκπαιδευτικό προσωπικό. Η Πάτρα εξάλλου, οφείλει πολλά από την οικονομική της ευμάρεια στην παρουσία των φοιτητών που αποτελούν έναν από τους βασικότερους μοχλούς στην πατρινή ευρύτερη αγορά (Ιστοχώρος Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αχαΐας, 2015).

3.3 Ιστορική αναδρομή Πατρών

Η πόλη της Πάτρας όπως προαναφέραμε, μετρά 4.000 χρόνια ιστορίας. Ιδρύθηκε από τους Αχαιούς της Σπάρτης, όταν ο Πατρέας και ο Πρευγένης ένωσαν 3 ιωνικές πόλεις σε μία που την ονόμασαν Πάτρα. Στα χρόνια που τελούσε υπό ρωμαϊκή κατοχή, η πόλη ήκμασε και αποτέλεσε σημαντικό κέντρο της εποχής, πριν καταστραφεί ολοσχερώς αργότερα από σεισμό. Κατά τη Βυζαντινή περίοδο, παρόλο τη γενικότερη παρακμή, η Πάτρα συνεχίζει να αποτελεί σημαντικό λιμάνι και να αποκρούει επιθέσεις Σλάβων επιδρομών. Αργότερα, η πόλη θα πέσει στα χέρια Σταυροφόρων και θα αποκτήσει ενετικό χαρακτήρα. Σημαντική άνθηση παρόλα αυτά θα αποκτήσει κατά την πρώτη κατάκτηση της από Οθωμανούς, λίγο μετά την άλωση της Πόλης, όπου μεγάλο κομμάτι πληθυσμού θα σκοτωθεί, προβάλλοντας αντίσταση στους κατακτητές. Εντούτοις, θα αποτελέσει μία από τις 3 μεγαλύτερες πόλεις του τότε ελλαδικού χώρου.

Τον πιο σπουδαίο και σημαίνοντα ρόλο για εθνική απελευθέρωση, θα τον παίξει η Πάτρα κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Εκείνα τα χρόνια εκτός του γεγονότος ότι η Πάτρα ήταν η μεγαλύτερη-πολυπληθέστερη και πλέον ανεπτυγμένη πόλη της χώρας, υπήρξε και ο πρώτος πυρήνας για εθνική εξέγερση, συμπεριλαμβανομένης και της υπόλοιπης Αχαΐας. Αποτέλεσε το προπύργιο για τη δράση της Φιλικής Εταιρίας, με τους ιδρυτές της να οργανώνουν όλες τις λεπτομέρειες για τον ξεσηκωμό. Την περίφημη 25^η Μαρτίου, θα κηρυχθεί η Επανάσταση στην Πλατεία Αγ. Γεωργίου (Ταλιάνης, 2006).

Η πόλη θα απελευθερωθεί το 1828, με τη βοήθεια Γάλλων συμμάχων - φιλελλήνων . Το δύσκολο έργο για ανασύνταξη της πόλης και κατ' επέκταση της χώρας θα αναλάβει ο Ιωάννης Καποδίστριας, στον οποίο η Πάτρα οφείλει το σημερινό της ρημοτομικό-πολεοδομικό σχέδιο, για να αποτελέσει μετά την Αθήνα, το σπουδαιότερο αστικό κέντρο. Τη σημαντική ανάπτυξη της πόλης, θα ανακόψει για ακόμα μια φορά, η λεηλασία από τους γερμανούς κατακτητές κατά τον Α' Παγκόσμιο πόλεμο, σε συνδυασμό με τους εξ αέρος βομβαρδισμούς από τις ιταλικές δυνάμεις. Το 1943, στα Καλάβρυτα, οι γερμανοί στρατιώτες θα εκτελέσουν 500 άντρες και θα πυρπολήσουν το μοναστήρι της Αγίας Λαύρας, όπου σήμερα διατηρείται μνημείο και κάθε χρόνο πραγματοποιείται αναμνηστική εκδήλωση για τους πεσόντες (Πολίτης, 2003).

3.4 Αξιοθέατα και μνημεία Πατρών

Η Πάτρα είναι μια πόλη που βρίθκει αξιοθέατων και ιστορικών μνημείων, ικανά να προσελκύσουν και τον πιο απαιτητικό επισκέπτη. Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής (Τουριστικός Οδηγός Δήμου Πατρών, 2010):

- ™ **Ρωμαϊκό Ωδείο:** Κατασκευάστηκε επί ρωμαϊκής κατοχής, τον 2^ο αιώνα π.Χ. Αποτελεί ένα μεγαλοπρεπές κτίσμα καθαρά ρωμαϊκού τύπου και αναφέρεται πως είναι παλαιότερο χρονικά ακόμα και από το Ηρώδειο.
- ™ **Μεσαιωνικό Κάστρο:** Βρίσκεται σε έναν χαμηλό λόφο του Παναχαϊκού, 800 μέτρα από την ακτή. Η έκταση του αγγίζει τα 22.725 τ.μ. και χρησιμοποιήθηκε για την άμυνα της περιοχής και των κατοίκων το 551 μ.Χ.
- ™ **Ρωμαϊκό Υδραγωγείο:** Ένα ακόμα μνημείο όταν η Πάτρα αποτελούσε ρωμαϊκή αποικία. Με μήκος 6,5 χιλιομέτρων από τη δεξαμενή έως το κάστρο, αποτέλεσε το πρώτο υδραγωγείο της πόλης.
- ™ **Αρχαιολογικός χώρος Βούντενης:** Στον εν λόγω χώρο έχει αναδειχθεί ένας εξαιρετικά σημαντικός μυκηναϊκός οικισμός-νεκροταφείο. Ο χώρος έχει συνολική έκταση 180 στρέμματα και είναι ανοιχτός προς επίσκεψη από τους ενδιαφερόμενους.
- ™ **Χαμάμ:** Τα χαμάμ της Πάτρας κατασκευάστηκαν το 16^ο αιώνα και λειτουργούν αδιάκοπα από τότε και είναι από τα παλαιότερα στην Ευρώπη.
- ™ **Θέατρο Απόλλων:** Κατασκευασμένο το 1872, αποτελεί ένα από τα ιστορικότερα θέατρα όπερας στην Ευρώπη. Με φοβερή αρχιτεκτονική, έχει φιλοξενήσει μελοδράματα των μεγαλύτερων συνθετών. Εδώ και 30 περίπου χρόνια είναι η φυσική στέγη του ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Πατρών.
- ™ **Achaia Clauss:** Αξιοθέατο-σήμα κατατεθέν για την πόλη της Πάτρας. Είναι το πρώτο ελληνικό οινοποιείο, χτισμένο το 1861 και το σημείο που παράγεται η ξακουστή πατρινή μαυροδάφνη. Πήρε το όνομα της από τον γερμανό Gustavo Clauss και μέχρι και σήμερα παράγει μερικά από τα ποιοτικότερα κρασιά στην Ελλάδα, με εξαγωγές ακόμα και στο εξωτερικό.
- ™ **Σπίτι Κωστή Παλαμά:** Το κτίριο στο οποίο γεννήθηκε ο πασίγνωστος ποιητής, είναι σήμερα διατηρητέο στην οδό Κορίνθου.

- ™ Εκκλησία Αγίου Ανδρέα:** Ο μεγαλύτερος και επιβλητικότερος ναός στα Βαλκάνια. Ο τρούλος του ναού έχει ύψος 46 μέτρα και μπορεί να φιλοξενήσει έως και 5.500 πιστούς. Στις 30 Νοεμβρίου οπότε και γιορτάζεται η μνήμη του αγίου, καταφθάνουν στην Πάτρα γκρουπ από όλη την Ελλάδα αλλά και από τη Ρωσία για να επισκεφθούν τον ναό και να προσκυνήσουν. Δίπλα από τον νεόκτιστο ναό, στέκει ο παλιός, στον οποίο και μαρτύρησε ο απόστολος Ανδρέας και στον οποίο βρίσκεται και ο μαρμάρινος τάφος του απόστολου.
- ™ Φάρος Πάτρας:** Ένα ακόμα σήμα κατατεθέν για την Πάτρα. Ο αρχικός φάρος καταδαφίστηκε το 1972 και κατασκευάστηκε εκ νέου το 2000 με πέτρες από τον παλαιό φάρο.
- ™ Αρχαιολογικό Μουσείο:** Ένας εκθεσιακός θησαυρός για την πόλη. Στους χώρους του θα συναντήσει κανείς μια μεγάλη ποικιλία εκθεμάτων που καλύπτουν σχεδόν όλο το φάσμα της αρχαιότητας, από το 3000 π.Χ. έως και τον 4^ο αι. μ.Χ. Το μουσείο ξεχωρίζει με την μοντέρνα και επιβλητική αρχιτεκτονική του, ιδίως με το σφαιρικό θόλο του με επένδυση τιτανίου. Στο μουσείο στεγάζονται ακόμα αμφιθέατρο, εκθετήριο, αίθουσα εκδηλώσεων, αποθήκες, γραφεία κ.ά.
- ™ Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου:** Η μεγαλύτερη καλωδιωτή γέφυρα στον κόσμο. Η κατασκευή της διήρκησε πολλά χρόνια και ολοκληρώθηκε το 2004. Με μήκος που φτάνει τα 2.252 μέτρα αποτελεί μια εντυπωσιακή γέφυρα που εκπληρώνει μετά από έναν αιώνα το όραμα του Χαριλάου Τρικούπη. Αντέχει σε σεισμικές δονήσεις άνω των 8 ρίχτερ και σύγκρουση τάνκερ χιλιάδων τόνων. Εξυπηρετεί καθημερινά απίστευτο όγκο οχημάτων, εκμηδενίζοντας τον αντίστοιχο χρόνο που θα χρειαζόταν κάποιος για να μετακινηθεί με φέρρυ.
- ™ Δασύλλιο:** Το φυσικό μπαλκόνι της Πάτρας. Ένας καταπράσινος χώρος από τον οποίο μπορεί κανείς να ατενίσει όλη την πόλη, από μια απίστευτη θέα. Με ειδικά διαμορφωμένους χώρους για περπάτημα-τζόκινγκ αλλά και την καφετέρια που λειτουργεί στο χώρο, ο επισκέπτης μπορεί να απολαύσει το υπέροχο τοπίο και τη φανταστική θέα.
- ™ Χιονοδρομικό Καλαβρύτων:** Βρίσκεται στο όρος Χελμός, σε υψόμετρο 2.300 μέτρων. Οι επισκέπτες στα Καλάβρυτα ξεπερνούν ετησίως τους 100 χιλιάδες, ανεξαρτήτου ηλικίας. Διαθέτει πολλές πίστες για σκι, διαφορετικών επιπέδων και μεγάλο πάρκινγκ για τους επισκέπτες αλλά και 2 σαλέ και καταστήματα ενοικίασης εξοπλισμού. Είναι από τους πιο δημοφιλείς χειμερινούς προορισμούς πανελλαδικά.

Εικόνα 3.1 Ναός Αγίου Ανδρέα

Εικόνα 3.2 Ρωμαϊκό Ωδείο Πατρών

Εικόνα 3.3 Γέφυρα Ρίου - Αντιρρίου

3.4.1 Το Πατρινό καρναβάλι πόλος τουριστικής έλξης

Το Πατρινό καρναβάλι αποτελεί την μεγαλύτερη καρναβαλική εκδήλωση στην Ελλάδα. Με ιστορία που έχει τις ρίζες της 180 χρόνια πίσω, οφείλει τη γέννηση του σε ποικίλα αποκριάτικα έθιμα και ορισμένες επιρροές από χώρες της δυτικής Ευρώπης. Άμεσος είναι όμως και ο παραλληλισμός με τις γνωστές κατά την αρχαιότητα παγανιστικές εκδηλώσεις οι οποίες γίνονταν προς τιμή του θεού Διόνυσου.

Τα πρώτα δείγματα εκδήλωσης του καρναβαλιού τοποθετούνται στο 1829, όπου εύπορες οικογένειες πραγματοποιούσαν σπιντικές συγκεντρώσεις, με παραδοσιακούς αλλά και ξενόφερτους χορούς. Λίγα χρόνια αργότερα, οι ξενόφερτοι χοροί έχουν μπει στα σπίτια κάθε Πατρινού. Σημαντική επιρροή όμως στο καρναβάλι είχαν και οι γαλλικές δυνάμεις του στρατηγού Μαιζών, του οποίου τα στρατεύματα, εφόσον στάθμευαν στην πόλη, μετέφεραν αναπόφευκτα τα αποκριάτικα έθιμα της χώρας τους σε σημείο που έγινε βίωμα και στους πατρινούς κατοίκους. Επιπλέον, οι Επτανήσιοι μετά τη συνένωση των νησιών του Ιονίου με την Ελλάδα, μετέδωσαν το κέφι και τη ζωντάνια τους στις εκδηλώσεις που γίνονταν στην Πάτρα.

Οι εκδηλώσεις κάθε χρόνο αρχίζουν στις 17 Ιανουαρίου με τον τελάλη να ανακοινώνει σε όλη την πόλη την έναρξη του καρναβαλιού και διαρκούν έως και την Καθαρά Δευτέρα. Στο ενδιάμεσο αυτό διάστημα, λαμβάνει χώρα πληθώρα πολιτιστικών εκδηλώσεων, χοροί, το περίφημο κυνήγι του κρυμμένου θησαυρού και κορυφώνονται το τελευταίο σαββατοκύριακο με τις 2 μεγάλες παρελάσεις αρμάτων και χιλιάδων καρναβαλιστών συμμετεχόντων, με την καύση του βασιλιά καρναβάλου στον Μώλο της Αγίου Νικολάου να ολοκληρώνει τη φαντασμαγορική αυτή διαδικασία. Η Τσικνοπέμπτη αποτελεί επίσης ειδική μέρα, καθώς κυριολεκτικά όλη η πόλη ψήνει εδέσματα υπό τους ήχους διαφόρων κομπανιών και το βράδυ της ίδιας μέρας αναβιώνει στην Παλιά Πόλη το δρώμενο με το γάμο της Κουλουρούς. Είναι φυσικά το μεγαλύτερο καρναβάλι της Ελλάδας, το πολυπληθέστερο σε συμμετοχή αλλά και το δημοφιλέστερο σε επισκεψιμότητα, καθώς επισκέπτες από όλη τη χώρα αλλά και το εξωτερικό έρχονται στην Πάτρα το τελευταίο 3ήμερο προκειμένου να συμμετέχουν ή να παρακολουθήσουν τις καρναβαλικές εκδηλώσεις (Στεφανόπουλος, 2014).

Το έτος 2006 η Πάτρα είχε κηρυχθεί πολιτιστική πρωτεύουσα της Ευρώπης, γεγονός που βοήθησε και ενίσχυσε τη φήμη του καρναβαλιού της ως προς την προσέλκυση τουριστών ιδίως από ξένα κράτη. Ο θεσμός του καρναβαλιού αποτελεί για την πόλη ετησίως μια πηγή σημαντικών εσόδων και οικονομικής ανάσας, καθώς η μεγάλη επισκεψιμότητα τουριστών ενισχύει την οικονομική ζωή της πόλης ως προς τα εξής:

Η πόλη εκείνο το διάστημα παρουσιάζει πληρότητα σχεδόν 100% ως προς τις κρατήσεις στα ξενοδοχεία της. Χαρακτηριστικό είναι ότι αρκετοί προβαίνουν σε κρατήσεις αρκετούς μήνες πριν, γνωρίζοντας την μεγάλη ζήτηση που θα υπάρχει κατά το 3ήμερο και όχι μόνο του καρναβαλιού. Εκτός των ξενοδοχείων, ιδιαίτερα αυξημένη είναι και η κίνηση στα υπεραστικά ΚΤΕΛ της πόλης. Προκειμένου μάλιστα να εξυπηρετηθεί ο μεγάλος όγκος επισκεπτών, οι υπεύθυνοι του υπεραστικού ΚΤΕΛ προχωρούν σε έκτακτα δρομολόγια αλλά και ειδικές εκπτώσεις έως και 50% για τους φοιτητές.

Τα τοπικά εμπορικά καταστήματα έχουν επίσης την τιμητική τους, καθώς ο επισκέπτης είναι σχεδόν βέβαιο πως θα προβεί στην αγορά ρούχων, τροφίμων, σουβενίρ κλπ. Οι διοργανωτές των καρναβαλικών πληρωμάτων είναι ένας ακόμα ωφελούμενος από την τουριστική κίνηση της περιόδου, καθώς οι επισκέπτες που επιθυμούν να συμμετέχουν στις παρελάσεις, θα καταβάλουν και το αντίστοιχο ποσό για την αγορά της καρναβαλικής τους στολής.

Πολλά τηλεοπτικά δίκτυα προσέρχονται στην πόλη την περίοδο του καρναβαλιού προκειμένου να καλύψουν τηλεοπτικά τις εκδηλώσεις και τις παρελάσεις αρμάτων και συμμετεχόντων, γεγονός που αποτελεί ζωντανή διαφήμιση του θεσμού πανελλαδικά και όχι μόνο, συνεισφέροντας έτσι στην επαναληψιμότητα της προσέλκυσης επισκεπτών και για τον επόμενο χρόνο-χρόνια (Πολίτης, 2014).

3.5 Η πόλη του Αιγίου

Το Αίγιο είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη του νομού Αχαΐας. Η ονομασία της πόλης προέρχεται από το “αΐσσω” που σημαίνει πόλη των κυμάτων εννοώντας προφανώς τον Κορινθιακό κόλπο, που συνορεύει με τις ακρογιαλιές της πόλης. Παλαιότερα ονομαζόταν και Βοστίτσα, ξενόφερτη λέξη που σημαίνει πόλη των κήπων. Κατά την τελευταία απογραφή πληθυσμού, η δημοτική ενότητα Αιγίου απαριθμεί περίπου 27 χιλιάδες κατοίκους. Στο σύνολο του, ο Δήμος Αιγιάλειας, συγκεντρώνει σχεδόν 50 χιλιάδες κατοίκους, περιλαμβάνοντας τις δημοτικές ενότητες Αιγίου, Αιγείρας, Ακράτας, Διακοπτού, Ερινεού και Συμπολιτείας.

Η έκταση της πόλης του Αιγίου ανέρχεται στα 117,5 τ.χλμ. Βρίσκεται στη βόρεια πλευρά-παραλία της Πελοποννήσου και αποτελεί την πρωτεύουσα της επαρχίας της Αιγιαλείας, στη θέση της αρχαίας πόλης, η οποία σύμφωνα με τα ευρήματα των ανασκαφών κατοικείται χωρίς διακοπή από τα Προϊστορικά Χρόνια. Το κλίμα της πόλης θα μπορούσε να χαρακτηριστεί γενικά άστατο. Χαρακτηριστικό της περιοχής είναι οι έντονοι άνεμοι καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου, με την μέση θερμοκρασία ετησίως να είναι όχι πάνω από τους 19 βαθμούς. Σήμα κατατεθέν για την πόλη του Αιγίου αποτελεί η πλατεία Υψηλών Αλωνίων με τον πύργο ενώ έχει να περηφανεύεται και για τις 2 βραβευμένες με γαλάζια σημαία παραλίες του. Η μία είναι η Αλυκή και η άλλη τα Διγελιώτικα. (Ιστοχώρος Δήμου Αιγιαλείας, 2015).

3.5.1 Ιστορική αναδρομή πόλης Αιγίου

Κατά τη μυθολογία πρωτοκατοικήθηκε από τους Αιγιαλείς Πελασγούς, ωστόσο ως κυρίως ιδρυτές της πόλης φαίνεται να είναι οι Ίωνες της Αττικής στα μέσα του 16ου αι. π.Χ., οι οποίοι ενώθηκαν με τους Αιγιαλείς-Πελασγούς και ανέδειξαν την πόλη σε μεγάλο πολιτικό και θρησκευτικό κέντρο. Τον 12ο αι. Αχαιοί από τη Λακωνία και το Άργος έδωξαν τους Ίωνες και εγκαταστάθηκαν στη Β. Πελοπόννησο δίνοντας το όνομά τους στην περιοχή. Τον 8ο αι. ίδρυσαν την περίφημη 12πολη της Αχαϊκής Συμπολιτείας με έδρα το Αίγιο. Μετά τον καταποντισμό της γειτονικής Ελίκης, το 373 π.Χ., το Αίγιο έγινε πρωτεύουσα της Β' Αχαϊκής Συμπολιτείας και αποτέλεσε την κυριότερη πόλη και το θρησκευτικό κέντρο της. Το 146 π.Χ. υποδουλώθηκε στους Ρωμαίους κι αργότερα σε όλους τους επιδρομείς κατακτητές που κυριεύαν τον ελλαδικό χώρο.

Στους Βυζαντινούς χρόνους, μετά την κάθοδο των Σλάβων (800 μ.Χ.) στην Πελοπόννησο, το Αίγιο μετονομάστηκε σε «Βοστίτσα». Το όνομα αυτό το διατήρησε και στη Φραγκοκρατία, κατά την οποία αποτέλεσε την έδρα της βαρονίας της περιοχής. Στη συνέχεια περιήλθε στους Δεσπότες του Μιστρά, Κων/νο και Θωμά Παλαιολόγο, ενώ πέρασε και μία περίοδο ενετοκρατίας πριν από την υποταγή του στους Τούρκους. Στη διάρκεια της Τουρκοκρατίας η πόλη παρέμεινε ακμάζουσα. Εδώ έγινε η περίφημη "μυστική Συνέλευση της Βοστίτσας των προκρίτων και αρχιερέων και κηρύχτηκε η Επανάσταση του 1821. Ήταν από τις πρώτες πόλεις που απελευθερώθηκαν. Ανέδειξε επίσης σπουδαίους πολιτικούς και στρατιωτικούς ηγέτες.

Μετά την απελευθέρωση το Αίγιο στήριξε την ανάπτυξή του στην παραγωγή σταφίδας και το λιμάνι του και γνώρισε περιόδους ευημερίας οικονομικής και πολιτικής. Αναδεικνύοντας παράλληλα και σπουδαίους πολιτικούς. Στα επόμενα χρόνια δημιουργήθηκε μία ανθηρή αστική τάξη, που ανέπτυξε έντονη πνευματική και καλλιτεχνική δραστηριότητα και κόσμησε την πόλη με πολλά, υπέροχα νεοκλασικά κτίρια. Στην περίοδο της Ιταλογερμανικής Κατοχής η πόλη βρέθηκε και πάλι στο προσκήνιο της νεότερης ελληνικής ιστορίας με τη συμμετοχή των κατοίκων της στην Εθνική Αντίσταση καταβάλλοντας βαρύ τίμημα στον αγώνα για την απελευθέρωση. Στις μέρες μας το Αίγιο είναι μία ζωντανή πόλη με σημαντική εμπορική δραστηριότητα, που προσπαθεί να κάνει αισθητή την παρουσία της στην ευρύτερη ελληνική πραγματικότητα (Παναγόπουλος και Κρητικός, 2002).

3.5.2 Αξιοθέατα και μνημεία Αιγιαλείας

Το Αίγιο φιλοξενεί πολλά άξια αναφοράς πολιτιστικά μνημεία, πληθώρα ιερών ναών όπως και περιοχές φυσικού κάλλους. Ενδεικτικά, αναφέρουμε τα εξής (Λουλούδης, 2010):

™ Ιερός Ναός της Παναγίας της Τρυπητής: Αποτελεί την πολιούχο της πόλης. Ο ναός είναι χτισμένος σε βράχο ύψους 30 μ. μέσα σε σπήλαιο. Μία σειρά από 150 σκαλοπάτια ενώνει το δρόμο με τον είσοδο στον ναό, κάτι που εντυπωσιάζει τον επισκέπτη. Στην είσοδο της εκκλησίας βρίσκεται και μια μικρή πηγή η οποία λόγω της θαυματουργής εικόνας που την συνοδεύει, είναι σημείο προσκύνησης και χώρος συγκέντρωσης ταμάτων.

™ Μητροπολιτικός Ναός της Φανερωμένης: Αποτελεί δημιούργημα του Ερνέστου Τσιλλέρ και είναι ο μεγαλύτερος ναός της πόλης. Ο θόλος της εκκλησίας είναι

αναγεννησιακού ρυθμού και στο εσωτερικό του φιλοξενούνται εικόνες ναζαρηνής τεχνοτροπίας.

- ™ Ο ναός των Εσοδίων της Θεοτόκου:** Ο πρώτος ναός που κατασκευάστηκε το 1700, γκρεμίστηκε από σεισμό και στη θέση του στέκει ο σημερινός. Είναι ο πιο ενδιαφέρων ναός από αρχιτεκτονικής άποψης, περιστοιχισμένος από κεραμικές πινελιές ιδιαίτερης ομορφιάς.
- ™ Ο Ναός των Ταξιαρχών:** Ένας ακόμα ναός με νεοκλασικό διάκοσμο, χτισμένος το 1712, αποτελώντας την δεύτερη μεγαλύτερη ενορία του Αγίου.
- ™ Ο Άγιος Ανδρέας:** Αποτελεί ίσως τον γηραιότερο ναό, με παρουσία άνω των 300 χρόνων. Κατά την τουρκοκρατία είχε μετατραπεί σε τζαμί. Είναι και αυτός έργο του Ερνέστου Τσιλλέρ.

Άλλα αξιοθέατα και αρχαιολογικοί χώροι του νομού Αιγιαλείας είναι τα κάτωθι:

- Ο Άγιος Γεώργιος Τεμένης
- Η Αγία Τριάς
- Η Ιερά Μονή Παμμεγίστων Ταξιαρχών Αιγιαλείας
- Το Μέγαρο του Παναγιωτόπουλου
- Το Αρχαιολογικό Μουσείο
- Ο Πύργος των Υψηλών Αλωνίων
- Η Δημοτική Βιβλιοθήκη
- Το κτήριο του Γατείου κληροδοτήματος

Εικόνα 3.4 Ιερός Ναός Παναγίας Τρυπητής Αγίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

«ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ»

4.1 Εισαγωγικά για τον νομό Ηλείας

Ο Νομός Ηλείας καταλαμβάνει το βορειοδυτικό τμήμα της Πελοποννήσου και αποτελεί τον τρίτο νομό της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Η έκταση του νομού είναι 2.618 τ.χλμ. και ο συνολικός πληθυσμός ανέρχεται περίπου στους 200.000 κατοίκους. Περιλαμβάνει τους νομούς Ανδραβίδας-Κυλλήνης, Ανδρίτσαινας-Κρεστένων, Αρχαίας Ολυμπίας, Ζαχάρω, Ήλιδας, Πηνειού και Πύργου. Είναι ένας σχετικά αραιοκατοικημένος νομός με 78 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Κατά βάση είναι ένας πεδινός νομός, η πεδιάδα της Ηλείας είναι η μεγαλύτερη στην Πελοπόννησο.

Το κλίμα του μπορεί να χαρακτηριστεί μεσογειακό, με ήπιους χειμώνες και δροσερά καλοκαίρια, με την παρουσία της θάλασσας να συμβάλει σε αυτό. Σπάνια οι θερμοκρασίες πλησιάζουν τους 0 βαθμούς, ενώ τα καλοκαίρια μπορεί να υπερβεί και τους 40 κυρίως στις πεδινές περιοχές. Αξιομνημόνευτοι είναι οι ποταμοί που διασχίζουν τον νομό. Ο Πηνειός, με συνολικό μήκος 81 χλμ, πηγάζει από τα βουνά του Ερυμάνθου και ρέει μέχρι να εκβάλλει στο Ιόνιο Πέλαγος. Ο Αλφειός, ο μεγαλύτερος ποταμός στην Πελοπόννησο, με συνολικό μήκος 110 χλμ., πηγάζει στην Αρκαδία και εκβάλλει κοντά στο Κατάκολο, στον Κυπαρισσιακό κόλπο (Τουριστική αγορά Επιμελητηρίου Ηλείας, 2013).

4.2 Η πόλη του Πύργου

Ο Πύργος είναι η πρωτεύουσα του νομού Ηλείας. Η πόλη οφείλει το όνομά της σε έναν ψηλό πύργο κατασκευασμένο από τον Ιωάννη Τσερνάτα. Ο πληθυσμός της πόλης ανέρχεται στους 48.000 κατοίκους. Η πόλη είναι χτισμένη στην ουσία πάνω σε 7 μικρούς λόφους, σε απόσταση 5 χλμ από τη θάλασσα. Το κλίμα της περιέχει σχεδόν όλα τα χαρακτηριστικά ενός μεσογειακού κλίματος, με υψηλές θερμοκρασίες και ζεστά καλοκαίρια τους θερινούς μήνες και σχετικά έντονες βροχοπτώσεις και ήπιο καιρό κατά τους χειμερινούς. Ούσα πόλη με θάλασσα σε κοντινή απόσταση, δε θα μπορούσε παρά να έχει έντονο το στοιχείο της υγρασίας.

Ο Πύργος αποτελεί το εμπορικό - οικονομικό κέντρο του νομού Ηλείας καθώς σε αυτόν θα συναντήσει κανείς μαζεμένους τους οικονομοδιοικητικούς θεσμούς της περιοχής. Η παραγωγή της σταφίδας, που αποτέλεσε τον σπουδαιότερο παράγοντα για την ανάπτυξη του τόπου, πλησιάζει ετησίως τους 2.000 τόνους, εκ των οποίων το 95% είναι εξαγωγίμο. Η γη του Πύργου είναι εύφορη και δίνει στην πόλη μια πληθώρα οπωροκηπευτικών και εσπεριδοειδών που σε συνδυασμό με τη βιομηχανία επεξεργασίας αγροτικών τροφίμων αποτελούν για την πόλη μοχλούς οικονομικής ανάπτυξης και κερδοφορίας (Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα, 2001).

Ο Πύργος εκτός των άλλων, διαθέτει και αεροδρόμιο, αυτό της Ανδραβίδας, μολονότι στρατιωτικό. Γίνονται απόπειρες για να μετατραπεί και σε πολιτικό παράλληλα, εκτελώντας και πτήσεις όπως αυτό του Αράξου. Ο σιδηρόδρομος που συνδέει Πάτρα-Πύργο-Καλαμάτα δυστυχώς δε λειτουργεί, έτσι η μόνη αρτηρία που συνδέει την πόλη με άλλο αστικό κέντρο

(Πάτρα) είναι ο αυτοκινητόδρομος ενώ με τα υπόλοιπα αστικά κέντρα η μεταφορά γίνεται με τα λεωφορεία του ΚΤΕΛ Πύργου. Στην πόλη ακόμα υπάρχουν και παραρτήματα εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και πιο συγκεκριμένα 2 τμήματα από το Τεχνολογικό Ίδρυμα της Πάτρας, αυτό της Πληροφορικής και των Μ.Μ.Ε. αλλά και το τμήμα μουσειολογίας, που φιλοξενούν έναν σημαντικό αριθμό φοιτητών (Στρατίκης, 2003).

4.3 Ιστορική αναδρομή Πύργου

Στον ίδιο χώρο που βρίσκεται ο Πύργος σήμερα, τοποθετείται η Αρχαία πόλη Δυσπόντιο. Στα περίχωρα του Πύργου ήταν η αρχαία πόλη Λέτρινα, απ' όπου είχε πάρει και την ονομασία του σαν Δήμος Λετρίνων μέχρι την Δεκαετία του 1980. Η ονομασία της πόλης προέρχεται από τον πύργο που είχε κατασκευάσει, το 1512, στην θέση του Επαρχείου ο Μπέης της ευρύτερης περιοχής Γεώργιος Τσερνωτάς .

Κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας ο Πύργος ήταν ένας ενδιάμεσος σταθμός των διερχόμενων εμπόρων που πήγαιναν προς τη Ζάκυνθο. Διάφορες πηγές κάνουν λόγο για πόλη 5000 κατοίκων. Με την κάθοδο των Λαλαίων επικράτησε οριστικά το τοπωνύμιο "Πύργος". Ποτέ πριν το 1778, όποτε και υπάρχουν επίσημα έγγραφα και συμφωνητικά του Γεώργιου Αυγερινού, η ιστορία δεν αναφέρει το όνομα «Πύργος.»

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας ο Πύργος είχε ειδική μεταχείριση λόγω των φορολογικών προνομίων των οποίων είχε καταφέρει να κερδίσει ο προεστός Γεώργιος Αυγερινός. Η πόλη του Πύργου είχε εξαιρετική σημασία για τους Τούρκους γιατί χρησιμοποιούσαν διάφορους Έλληνες διερμηνείς για να αναπτύξουν τις εμπορικές τους δραστηριότητες. Στον Πύργο δεν κατοικούσαν Τούρκοι εκτός από τον Ζαπίτη και μερικές τούρκικες οικογένειες που τον πλαισίωναν. Οι πρώτοι οικιστές ήταν οι Βιλαεταίοι και οι Άχολοι.

Οι κάτοικοι του Πύργου ήταν από τους πρώτους που κήρυξαν τον πόλεμο εναντίον των Τούρκων. Στις 29 Μαρτίου ο οπλαρχηγός του Πύργου, Χαράλαμπος Βιλαέτης, ύψωσε την Ελληνική σημαία και ξεσήκωσε τους κατοίκους σε εξέγερση κατά των Τούρκων. Ο Πύργος την κρίσιμη στιγμή δεν βρέθηκε απροετοίμαστος αφού πολλοί γόνοι σπουδαίων οικογενειών του Πύργου είχαν μνηθεί στην Φιλική Εταιρεία με σκοπό την προετοιμασία της Επανάστασης. Η πόλη γνώρισε μια μεγάλη καταστροφή τον Νοέμβριο του 1825 όταν ο Ιμπραήμ με τον στρατό του βάδισε εναντίον του ανοχύρωτου Πύργου. Ο στρατηγός Κολιόπουλος, ο οποίος είχε επιφορτιστεί για την προστασία της Πόλης δεν κατάφερε να φτάσει εγκαίρως με τον στρατό του με αποτέλεσμα την ολοκληρωτική καταστροφή του Πύργου. Μετά την Επανάσταση ο Πύργος ορίστηκε πρωτεύουσα της Επαρχίας Ήλιδας (Δάβος, 1995).

Εικόνα 3.5 Πλατεία Επαρχείου Πύργου νομού Ηλείας

4.4 Αξιοθέατα και μνημεία νομού Ηλείας

Από το φυσικό κάλλος της Κυλλήνης και του Κατάκολου, μέχρι το δέος που προκαλεί η Αρχαία Ολυμπία, ο νομός της Ηλείας διαθέτει τοπία και μνημεία για κάθε γούστο. Τα σημαντικότερα και πιο δημοφιλή στις προτιμήσεις των επισκεπτών είναι τα εξής (Εγκυκλοπαίδεια Δομή, 1996):

- **Κυλλήνη Ηλείας:** Η εξωτική παραλία της Κυλλήνης, γνωστή και ως Χρυσή Ακτή, είναι μια από τις ομορφότερες ελληνικές παραλίες. Με την ατελείωτη αμμουδιά, το κοντινότερο ξενοδοχείο να απέχει μόλις 200μ. από το ξενοδοχείο και τα 6 χιλιόμετρα έκταση, συνιστά το ιδανικό πακέτο για τους λάτρεις του είδους. Τα ιαματικά λουτρά της Κυλλήνης, που μετρούν εκατοντάδες χρόνια παρουσίας, ευρισκόμενα μέσα σε δάσος, είναι ένας ακόμα λόγος για να επισκεφθεί κάποιος την περιοχή. Η Κυλλήνη έχει την τύχη να φιλοξενεί ορισμένα από τα ποιοτικότερα και μεγαλύτερα ξενοδοχειακά συγκροτήματα, όπως το Olympia golden beach και το Kyllini beach resort που θα ικανοποιήσουν και τον απαιτητικότερο επισκέπτη.
- **Λουτρά Καϊάφα:** Η ευρύτερη περιοχή του Καϊάφα αποτελεί ένα φανταστικό οικοσύστημα. Ανάμεσα στις ακτές της και της περίφημης λίμνης με τα ιαματικά λουτρά, δεσπόζει ένα από τα ομορφότερα και γνωστότερα δάση της Ευρώπης, αυτό της Στροφυλιάς το οποίο έχει ενταχθεί και στο πρόγραμμα Natura 2000. Τα ιαματικά λουτρά της λίμνης θεραπεύουν παθήσεις όπως ρευματικά νοσήματα, αρθρίτιδες, ρευματοπάθειες κ.ά.
- **Κατάκολο Ηλείας:** Βρίσκεται δυτικά του Πύργου και αποτελεί έναν σημαντικό γραφικό τουριστικό προορισμό. Στο λιμάνι του προσαράζουν μεγάλα κρουαζιερόπλοια καθ'όλη τη διάρκεια του έτους. Διαθέτει εμπορικά καταστήματα, καφέ και ψαροταβέρνες που συνθέτουν έναν ιδανικό προορισμό για τον τουρίστα.
- **Αρχαία Ολυμπία:** Η γενέτειρα των Ολυμπιακών Αγώνων. Το λίκνο του πολιτισμού κατά πολλούς. Αποτελεί από μόνη της ένα από τα πιο γνωστά τουριστικά brandnames παγκοσμίως. Ο επισκέπτης μπορεί να περιηγηθεί στους αρχαίους τόπους λατρείας και άθλησης. Τα κτίρια που εκτείνονται σε όλο το μήκος του χώρου είναι άξια θαυμασμού. Μερικά από αυτά είναι το Ρωμαϊκό πρόπυλο, το Πρυτανείο, το Φιλιπείο, το Ηραίο όπου βρέθηκε και ο Ερμής του Πραξιτέλη, το Πελόπειο, το Νυμφαίο, το Μητρώο και, πιο κάτω, το στάδιο με τη στοά της Ηχούς. Στο παγκοσμίου φήμης Μουσείο της Αρχαίας Ολυμπίας, βρίσκονται εκθέματα όπως ο Ερμής του Πραξιτέλους, η Νίκη του Πανιώνιου και το γλυπτό διάκοσμο του Ναού του Διός. Εναλλακτικά, οι λάτρεις των σπορ έχουν την δυνατότητα να χρησιμοποιήσουν οργανωμένες αθλητικές εγκαταστάσεις, καθώς επίσης και να πάρουν μέρος σε άλλες αθλητικές δραστηριότητες όπως πεζοπορία, ποδηλασία, rafting, kayak και kite-surf.

Άλλα εξίσου σημαντικά αξιοθέατα του νομού Ηλείας είναι τα ακόλουθα:

- **Λάτσειο δημοτικό μέγαρο**
- **Δημοτική Αγορά**
- **Θέατρο Απόλλων**

Εικόνα 3.5 Αρχαία Ολυμπία

Εικόνα 3.6 Λουτρά Καϊάφα

Εικόνα 3.7 Κατάκολο

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

«ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007 – 2013»

Στο παρόν κεφάλαιο θα παρουσιάσουμε την εξέλιξη του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας την περίοδο 2007 – 2013. Όπως γνωρίζουμε, η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε στις ΗΠΑ το 2007, επηρέασε την παγκόσμια οικονομία. Στη δίνη της οικονομικής κρίσης βρέθηκε και η ελληνική οικονομία, η οποία από το 2009 άρχισε να ταλανίζεται και να βιώνει κλυδωνισμούς. Ο τουρισμός δε θα μπορούσε να μην επηρεαστεί, κάτι που αποτυπώνεται, όπως θα δούμε παρακάτω στα στατιστικά για τον τουρισμό στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (Βορλόου και Κανελλοπούλου, 2009).

5.1 Εξέλιξη ξενοδοχειακού δυναμικού 2007 - 2013

Στους παρακάτω πίνακες, θα δούμε και θα αναλύσουμε το δυναμικό σε ξενοδοχειακές μονάδες στους 3 νομούς και την εξέλιξη τους μέσα στο χρονικό διάστημα 2007-2013.

Πίνακας 5.1 Ξενοδοχειακό δυναμικό νομού Αχαΐας και νομού Ηλείας 2007

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2007

ΝΟΜΟΣ	Δεδομένα	5****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΧΑΪΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		14	25	54	12	105
	ΔΩΜΑΤΙΑ		864	1.150	1.365	144	3.523
	ΚΛΙΝΕΣ		1.657	2.211	2.598	283	6.749
ΑΡΚΑΔΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	10	18	34	15	78
	ΔΩΜΑΤΙΑ	10	82	330	716	221	1.359
	ΚΛΙΝΕΣ	24	184	651	1.320	420	2.599
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	18	21	74	25	141
	ΔΩΜΑΤΙΑ	151	1.483	1.585	2.294	270	5.783
	ΚΛΙΝΕΣ	288	2.865	3.019	4.421	507	11.100
ΗΛΕΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	8	14	39	14	77
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.215	751	552	1.026	203	3.747
	ΚΛΙΝΕΣ	2.617	1.424	1.018	1.970	460	7.489
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	11	29	55	14	112
	ΔΩΜΑΤΙΑ	720	672	1.480	1.471	176	4.519
	ΚΛΙΝΕΣ	1.358	1.270	2.882	2.697	357	8.564
ΛΑΚΩΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		13	31	46	11	101
	ΔΩΜΑΤΙΑ		167	746	921	141	1.975
	ΚΛΙΝΕΣ		370	1.453	1.722	296	3.841
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	9	29	66	16	121
	ΔΩΜΑΤΙΑ	252	598	1.056	1.541	208	3.655
	ΚΛΙΝΕΣ	497	1.202	2.010	2.937	389	7.035
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΟΝΑΔΕΣ	10	83	167	368	107	735
	ΔΩΜΑΤΙΑ	2.348	4.617	6.899	9.334	1.363	24.561
	ΚΛΙΝΕΣ	4.784	8.972	13.244	17.665	2.712	47.377

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2007

Πίνακας 5.2 Ξενοδοχειακό δυναμικό Αιτωλοακαρνανίας 2007

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2007							
ΝΟΜΟΣ	Δεδομένα	5*****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΤΤΙΚΗ - ΑΘΗΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	15	32	42	98	62	249
	ΔΩΜΑΤΙΑ	4.177	3.963	3.336	3.711	1.348	16.535
	ΚΛΙΝΕΣ	7.838	7.264	6.037	6.741	2.523	30.403
ΑΤΤΙΚΗ - ΑΘΗΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1		8	23	7	39
	ΔΩΜΑΤΙΑ	77		499	757	156	1.489
	ΚΛΙΝΕΣ	125		915	1.338	317	2.695
ΑΤΤΙΚΗ - ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	13	32	37	102	21	205
	ΔΩΜΑΤΙΑ	2.096	2.952	2.016	3.562	400	11.026
	ΚΛΙΝΕΣ	4.004	5.678	3.856	6.592	730	20.860
ΑΤΤΙΚΗ - ΝΗΣΙΑ ΑΡΓΩΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ		10	30	71	49	160
	ΔΩΜΑΤΙΑ		282	1.088	1.629	748	3.747
	ΚΛΙΝΕΣ		545	2.074	3.076	1.485	7.180
ΑΤΤΙΚΗ - ΝΗΣΙΑ ΛΑΚΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ		3	13	14	2	32
	ΔΩΜΑΤΙΑ		25	168	174	22	389
	ΚΛΙΝΕΣ		58	321	335	36	750
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		3	21	28	15	67
	ΔΩΜΑΤΙΑ		221	797	635	190	1.843
	ΚΛΙΝΕΣ		485	1.515	1.200	373	3.573
ΕΥΒΟΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	8	31	139	30	210
	ΔΩΜΑΤΙΑ	208	1.366	1.855	3.764	624	7.817
	ΚΛΙΝΕΣ	418	2.649	3.525	7.136	1.135	14.861
ΝΗΣΙ ΣΚΥΡΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ		2	4	8	1	15
	ΔΩΜΑΤΙΑ		89	74	109	10	282
	ΚΛΙΝΕΣ		179	134	219	20	552
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	3	6	16		28
	ΔΩΜΑΤΙΑ	192	31	76	438		737
	ΚΛΙΝΕΣ	484	69	139	798		1.490
ΦΩΚΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	11	19	31	11	73
	ΔΩΜΑΤΙΑ	14	614	618	532	101	1.879
	ΚΛΙΝΕΣ	28	1.112	1.137	1.008	197	3.482
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	4	8	93	50	156
	ΔΩΜΑΤΙΑ	172	312	369	1.873	784	3.510
	ΚΛΙΝΕΣ	368	604	703	3.495	1.479	6.649
ΒΟΙΩΤΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	2	8	11	8	30
	ΔΩΜΑΤΙΑ	24	44	266	264	102	700
	ΚΛΙΝΕΣ	55	80	502	499	185	1.321
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΟΝΑΔΕΣ	37	110	227	634	256	1.264
	ΔΩΜΑΤΙΑ	6.960	9.899	11.162	17.448	4.485	49.954
	ΚΛΙΝΕΣ	13.318	18.723	20.858	32.437	8.480	93.816

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2007

Για το έτος 2007, παρατηρούμε στους πίνακες, ότι ο νομός Αχαΐας που είναι ο μεγαλύτερος από τους 3 της περιφέρειας, διαθέτει ανάλογα και τον μεγαλύτερο συνολικά αριθμό ξενοδοχειακών συγκροτημάτων, 105 τον αριθμό. Με πολυπληθέστερα τα ξενοδοχεία των δύο αστέρων και αυτά των τριών, τεσσάρων και ενός να έπονται, τα ξενοδοχεία 5 αστέρων απουσιάζουν από τον νομό, που είναι ο μεγαλύτερος της Περιφέρειας και ο πιο πολυπληθής.

Στον Νομό Ηλείας παρατηρούμε 77 ξενοδοχειακά συγκροτήματα ως προς το σύνολο, με αυτά των 2 αστέρων να εμφανίζονται πιο συχνά και αυτά των τριών στη συνέχεια. Τα ενός και τεσσάρων αστέρων έπονται στη σειρά, παρόλα αυτά παρατηρούμε την ύπαρξη 2 ξενοδοχείων κατηγορίας πέντε αστέρων. Ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας διαθέτει τον μικρότερο αριθμό ξενοδοχείων από τους άλλους 2 νομούς, 67 το σύνολο. Και εδώ απουσιάζουν τα ξενοδοχεία πέντε αστέρων, με αυτά των δύο και τριών να είναι τα περισσότερα.

Πίνακας 5.3 Ξενοδοχειακό δυναμικό νομού Αχαΐας και νομού Ηλείας 2008

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2008							
ΝΟΜΟΣ	Δεδομένα	5*****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΧΑΪΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		16	28	55	12	111
	ΔΩΜΑΤΙΑ		951	1.214	1.400	144	3.709
	ΚΛΙΝΕΣ		1.855	2.323	2.660	278	7.116
ΑΡΚΑΔΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	13	21	36	15	86
	ΔΩΜΑΤΙΑ	10	109	370	737	230	1.456
	ΚΛΙΝΕΣ	24	247	740	1.361	435	2.807
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	19	23	73	25	143
	ΔΩΜΑΤΙΑ	151	1.490	1.611	2.263	270	5.785
	ΚΛΙΝΕΣ	288	2.879	3.067	4.364	507	11.105
ΗΛΕΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	8	15	38	13	76
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.334	751	454	1.061	191	3.791
	ΚΛΙΝΕΣ	2.943	1.424	821	2.039	444	7.671
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	11	32	55	13	114
	ΔΩΜΑΤΙΑ	720	672	1.528	1.474	162	4.556
	ΚΛΙΝΕΣ	1.358	1.270	2.977	2.711	331	8.647
ΛΑΚΩΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		15	35	46	11	107
	ΔΩΜΑΤΙΑ		184	785	920	141	2.030
	ΚΛΙΝΕΣ		394	1.531	1.722	296	3.943
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	9	33	68	15	126
	ΔΩΜΑΤΙΑ	252	598	1.130	1.556	201	3.737
	ΚΛΙΝΕΣ	497	1.202	2.159	2.964	366	7.188
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΟΝΑΔΕΣ	10	91	187	371	104	763
	ΔΩΜΑΤΙΑ	2.467	4.755	7.092	9.411	1.339	25.064
	ΚΛΙΝΕΣ	5.110	9.271	13.618	17.821	2.657	48.477

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2008

Πίνακας 5.4 Ξενοδοχειακό δυναμικό Αιτωλοακαρνανίας 2008

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2008							
ΝΟΜΟΣ	Δεδομένα	5****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΤΤΙΚΗ - ΑΘΗΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	15	34	46	96	58	249
	ΔΩΜΑΤΙΑ	4.177	3.974	3.645	3.436	1.400	16.400
	ΚΛΙΝΕΣ	7.838	7.304	6.381	6.232	2.351	30.110
ΑΤΤΙΚΗ - ΠΕΙΡΑΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	1	8	23	7	40
	ΔΩΜΑΤΙΑ	77	23	499	775	156	1.530
	ΚΛΙΝΕΣ	125	46	915	1.368	317	2.770
ΑΤΤΙΚΗ - ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	13	33	38	102	20	206
	ΔΩΜΑΤΙΑ	2.096	3.035	2.108	3.613	388	11.238
	ΚΛΙΝΕΣ	4.004	5.832	4.018	6.692	705	21.251
ΝΗΣΙ ΑΙΓΙΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	1	9	48	19	77
	ΔΩΜΑΤΙΑ	12	468	1.097	304	1	1.881
	ΚΛΙΝΕΣ	20	905	2.106	601	3	3.632
ΝΗΣΙ ΑΓΚΙΣΤΡΙ	ΜΟΝΑΔΕΣ				3	18	21
	ΔΩΜΑΤΙΑ				47	283	330
	ΚΛΙΝΕΣ				96	571	667
ΝΗΣΙ ΥΔΡΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	5	10		5	2	23
	ΔΩΜΑΤΙΑ	67	168	52	17		324
	ΚΛΙΝΕΣ	176	329	104	37		646
ΝΗΣΙ ΠΟΡΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	8	8	8	2	19
	ΔΩΜΑΤΙΑ	8	387	251	35		681
	ΚΛΙΝΕΣ	17	714	437	69		1.237
ΝΗΣΙ ΣΑΛΑΜΙΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ				1	2	3
	ΔΩΜΑΤΙΑ				25	25	50
	ΚΛΙΝΕΣ				34	46	80
ΝΗΣΙ ΣΠΕΤΣΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ		3	3	7	5	18
	ΔΩΜΑΤΙΑ		138	63	180	73	454
	ΚΛΙΝΕΣ		274	119	330	137	860
ΝΗΣΙ ΚΥΘΗΡΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		4	17	15	2	38
	ΔΩΜΑΤΙΑ		57	209	182	22	470
	ΚΛΙΝΕΣ		124	403	352	38	915
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		4	24	28	15	71
	ΔΩΜΑΤΙΑ		273	859	634	190	1.956
	ΚΛΙΝΕΣ		583	1.614	1.198	373	3.768
ΕΥΒΟΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	9	33	143	28	215
	ΔΩΜΑΤΙΑ	208	1.446	1.806	3.936	541	7.937
	ΚΛΙΝΕΣ	416	2.811	3.460	7.455	1.023	15.165
ΝΗΣΙ ΣΚΥΡΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ		2	9	1		16
	ΔΩΜΑΤΙΑ		89	74	139	10	312
	ΚΛΙΝΕΣ		179	134	270	20	603
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	3	9	16	0	31
	ΔΩΜΑΤΙΑ	192	31	104	438	0	765
	ΚΛΙΝΕΣ	484	69	197	798	0	1.548
ΦΩΚΙΑΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		11	24	32	11	78
	ΔΩΜΑΤΙΑ		614	689	546	101	1.950
	ΚΛΙΝΕΣ		1.121	1.264	1.036	197	3.618
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	4	7	94	47	153
	ΔΩΜΑΤΙΑ	172	317	353	1.880	758	3.480
	ΚΛΙΝΕΣ	368	619	669	3.514	1.432	6.602
ΒΟΙΩΤΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	2	9	11	7	31
	ΔΩΜΑΤΙΑ	50	44	284	264	86	728
	ΚΛΙΝΕΣ	111	80	537	499	157	1.384
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΟΝΑΔΕΣ	37	118	249	641	244	1.289
	ΔΩΜΑΤΙΑ	6.972	10.151	11.614	17.495	4.254	50.486
	ΚΛΙΝΕΣ	13.346	19.254	21.660	32.521	8.075	94.856

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2008

Τον 2008 παρατηρούμε μια αύξηση 6 ξενοδοχείων στον Νομό Αχαΐας σε σύγκριση με το 2007 σε όλες τις κατηγορίες πλην αυτής με τα ξενοδοχεία ενός αστέρα. Στον Νομό Ηλείας, έχουμε μείωση μιας ξενοδοχειακής μονάδας σε σχέση με το 2007 (76). Κατά τα υπόλοιπα, δεν παρατηρούμε καμία περαιτέρω αλλαγή. Στον νομό Αιτωλοακαρνανίας, έχουμε την παρουσία 4 νέων συγκροτημάτων σε σχέση με το 2007 (71).

Πίνακας 5.5 Ξενοδοχειακό δυναμικό νομού Αχαΐας και νομού Ηλείας 2009

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ 2009							
ΝΟΜΟΣ		5****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	4	19	26	71	25	145
	ΔΩΜΑΤΙΑ	475	1.490	1.640	2.185	270	6.060
	ΚΛΙΝΕΣ	929	2.879	3.127	4.226	507	11.668
ΑΡΚΑΔΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	17	27	36	13	95
	ΔΩΜΑΤΙΑ	18	157	433	739	194	1.541
	ΚΛΙΝΕΣ	40	380	859	1.381	388	2.988
ΑΧΑΪΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		18	29	55	12	114
	ΔΩΜΑΤΙΑ		1.002	1.215	1.400	143	3.760
	ΚΛΙΝΕΣ		1.967	2.338	2.680	277	7.242
ΗΛΕΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	7	15	38	12	75
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.397	719	486	1.081	184	3.827
	ΚΛΙΝΕΣ	3.062	1.364	845	2.039	430	7.740
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	11	34	56	12	115
	ΔΩΜΑΤΙΑ	720	672	1.548	1.474	143	4.557
	ΚΛΙΝΕΣ	1.358	1.270	3.015	2.711	296	8.650
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	9	35	70	15	130
	ΔΩΜΑΤΙΑ	252	598	1.181	1.579	208	3.798
	ΚΛΙΝΕΣ	497	1.202	2.213	3.007	375	7.294
ΛΑΚΩΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		16	43	42	10	111
	ΔΩΜΑΤΙΑ		200	913	874	133	2.120
	ΚΛΙΝΕΣ		420	1.778	1.634	282	4.114
Ν. ΕΛΑΦΟΝΗΣΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ			1	3	1	5
	ΔΩΜΑΤΙΑ			14	30	8	52
	ΚΛΙΝΕΣ			28	58	14	100
ΣΥΝΟΛΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	13	97	210	370	100	790
	ΔΩΜΑΤΙΑ	2.862	4.838	7.390	9.342	1.281	25.713
	ΚΛΙΝΕΣ	5.886	9.462	14.203	17.696	2.549	49.796

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2009

Πίνακας 5.6 Ξενοδοχειακό δυναμικό Αιτωλοακαρνανίας 2009

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ 2008							
ΝΟΜΟΣ	Δεδομένα	5****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΤΤΙΚΗ - ΑΘΗΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	15	34	46	96	58	249
	ΔΩΜΑΤΙΑ	4.177	3.977	3.545	3.436	1.265	16.400
	ΚΛΙΝΕΣ	7.638	7.304	6.362	6.232	2.364	30.110
ΑΤΤΙΚΗ - ΠΕΙΡΑΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	1	8	23	7	40
	ΔΩΜΑΤΙΑ	77	23	499	775	156	1.530
	ΚΛΙΝΕΣ	125	45	915	1.368	317	2.770
ΑΤΤΙΚΗ - ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	13	33	38	102	20	206
	ΔΩΜΑΤΙΑ	2.096	3.035	2.106	3.613	368	11.238
	ΚΛΙΝΕΣ	4.004	5.832	4.018	6.692	705	21.251
ΝΗΣΙ ΑΙΓΙΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	9	48	19	7	77
	ΔΩΜΑΤΙΑ		12	468	1.099	364	1.881
	ΚΛΙΝΕΣ		20	905	2.106	601	3.632
ΝΗΣΙ ΑΓΚΙΣΤΡΙ	ΜΟΝΑΔΕΣ				3	18	21
	ΔΩΜΑΤΙΑ				47	263	330
	ΚΛΙΝΕΣ				96	571	667
ΝΗΣΙ ΥΔΡΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		6	10	5	2	23
	ΔΩΜΑΤΙΑ		87	168	52	17	324
	ΚΛΙΝΕΣ		178	329	104	37	648
ΝΗΣΙ ΠΟΡΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ		1	8	8	2	19
	ΔΩΜΑΤΙΑ		8	387	251	35	681
	ΚΛΙΝΕΣ		17	714	437	69	1.237
ΝΗΣΙ ΣΑΛΑΜΙΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ				1	2	3
	ΔΩΜΑΤΙΑ				25	25	50
	ΚΛΙΝΕΣ				34	46	80
ΝΗΣΙ ΣΠΕΤΣΕΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ		3	3	7	5	18
	ΔΩΜΑΤΙΑ		138	63	180	73	464
	ΚΛΙΝΕΣ		274	119	330	137	860
ΝΗΣΙ ΚΥΘΗΡΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		4	17	15	2	38
	ΔΩΜΑΤΙΑ		57	209	182	22	470
	ΚΛΙΝΕΣ		124	403	352	36	915
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		4	24	28	15	71
	ΔΩΜΑΤΙΑ		273	859	634	190	1.956
	ΚΛΙΝΕΣ		583	1.614	1.198	373	3.768
ΕΥΒΟΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	2	9	33	143	26	215
	ΔΩΜΑΤΙΑ	208	1.446	1.806	3.936	541	7.937
	ΚΛΙΝΕΣ	416	2.811	3.460	7.455	1.023	15.165
ΝΗΣΙ ΣΚΥΡΟΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ		2	4	9	1	16
	ΔΩΜΑΤΙΑ		85	74	139	10	312
	ΚΛΙΝΕΣ		179	134	270	20	603
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		3	3	9	0	31
	ΔΩΜΑΤΙΑ		192	31	104	49	765
	ΚΛΙΝΕΣ		484	69	197	798	0
ΦΩΚΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		11	24	32	11	78
	ΔΩΜΑΤΙΑ		614	689	546	101	1.950
	ΚΛΙΝΕΣ		1.121	1.264	1.038	197	3.618
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	4	7	94	47	153
	ΔΩΜΑΤΙΑ	172	317	353	1.660	758	3.480
	ΚΛΙΝΕΣ	368	619	669	3.514	1.432	6.602
ΒΟΙΩΤΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		2	9	11	7	31
	ΔΩΜΑΤΙΑ		50	284	264	86	728
	ΚΛΙΝΕΣ		111	60	537	499	1.384
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΟΝΑΔΕΣ	37	118	249	641	244	1.289
	ΔΩΜΑΤΙΑ	6.972	10.151	11.614	17.495	4.264	50.485
	ΚΛΙΝΕΣ	13.346	19.264	21.660	32.621	8.075	94.866

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2009

Άξια αναφοράς για το 2009, είναι η αύξηση 5 ξενοδοχειακών μονάδων που παρατηρείται στον νομό Αιτωλοακαρνανίας, γεγονός που αναδεικνύει την έντονη αύξηση της τουριστικής κίνησης και ζήτησης στην περιοχή, παρά το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης. Αντιθέτως, στον νομό Αχαΐας θα υπάρξει αύξηση 3 ξενοδοχείων για αυτό το έτος, γεγονός που υποδηλώνει επίσης αύξηση της τουριστικής κίνησης. Ο νομός Ηλείας σημείωσε μείωση κατά 1 ξενοδοχειακή μονάδα σε σχέση με το 2008.

Πίνακας 5.7 Ξενοδοχειακό δυναμικό νομού Αχαΐας και νομού Ηλείας 2010

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2010							
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ							
ΝΟΜΟΣ		5****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΡΚΑΔΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	21	29	35	12	98
	ΔΩΜΑΤΙΑ	8	224	412	709	174	1.527
	ΚΛΙΝΕΣ	16	529	819	1.313	328	3.005
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	5	21	28	68	27	149
	ΔΩΜΑΤΙΑ	612	1.514	1.684	2.157	293	6.280
	ΚΛΙΝΕΣ	1.189	2.937	3.191	4.169	551	12.037
ΑΧΑΪΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		19	33	54	12	118
	ΔΩΜΑΤΙΑ		1.040	1.327	1.364	143	3.874
	ΚΛΙΝΕΣ		2.046	2.524	2.595	277	7.442
ΗΛΕΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	11	16	40	11	81
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.383	796	522	1.167	171	4.039
	ΚΛΙΝΕΣ	2.972	1.497	974	2.247	402	8.092
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	13	34	51	13	114
	ΔΩΜΑΤΙΑ	714	709	1.544	1.387	167	4.521
	ΚΛΙΝΕΣ	1.368	1.351	3.025	2.570	330	8.632
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	9	36	70	15	133
	ΔΩΜΑΤΙΑ	1.022	598	1.178	1.607	208	4.609
	ΚΛΙΝΕΣ	2.387	1.202	2.243	3.055	375	9.262
ΛΑΚΩΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		19	49	43	11	122
	ΔΩΜΑΤΙΑ		262	1.029	901	141	2.333
	ΚΛΙΝΕΣ		579	2.012	1.691	296	4.578
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΟΝΑΔΕΣ	15	113	225	361	101	815
	ΔΩΜΑΤΙΑ	3.739	5.143	7.694	9.292	1.295	27.163
	ΚΛΙΝΕΣ	7.920	10.141	14.788	17.640	2.559	53.048

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2010

Πίνακας 5.8 Ξενοδοχειακό δυναμικό Αιτωλοακαρνανίας 2010

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2010							
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ							
ΝΟΜΟΣ		5****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		5	32	28	14	79
	ΔΩΜΑΤΙΑ		279	1.026	604	176	2.085
	ΚΛΙΝΕΣ		597	1.942	1.138	345	4.022
ΑΤΤΙΚΗ	ΜΟΝΑΔΕΣ	29	97	141	295	130	692
	ΔΩΜΑΤΙΑ	6.345	8.000	7.122	9.253	2.462	33.182
	ΚΛΙΝΕΣ	11.983	14.983	13.173	17.035	4.666	61.850
ΑΤΤΙΚΗ - ΑΘΗΝΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	14	41	45	90	56	246
	ΔΩΜΑΤΙΑ	4.117	4.424	3.159	3.258	1.217	16.175
	ΚΛΙΝΕΣ	7.741	8.091	5.687	5.925	2.251	29.695
ΑΤΤΙΚΗ - ΝΗΣΙΑ ΑΡΓΩΣΑΡΧΟΝΙΚΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	14	29	70	45	159
	ΔΩΜΑΤΙΑ	55	258	1.062	1.617	679	3.671
	ΚΛΙΝΕΣ	113	502	2.012	3.042	1.357	7.026
ΑΤΤΙΚΗ - ΝΗΣΙΑ ΛΑΚΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ	ΜΟΝΑΔΕΣ		6	19	15	2	42
	ΔΩΜΑΤΙΑ		79	233	182	22	516
	ΚΛΙΝΕΣ		162	454	352	36	1.004
ΑΤΤΙΚΗ - ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΤΤΙΚΗΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	13	35	40	98	20	206
	ΔΩΜΑΤΙΑ	2.096	3.216	2.188	3.402	388	11.290
	ΚΛΙΝΕΣ	4.004	6.193	4.160	6.304	705	21.366
ΑΤΤΙΚΗ - ΠΕΙΡΑΙΑΣ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	1	8	22	7	39
	ΔΩΜΑΤΙΑ	77	23	480	794	156	1.530
	ΚΛΙΝΕΣ	125	45	860	1.412	317	2.759
ΒΟΙΩΤΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	2	11	12	7	35
	ΔΩΜΑΤΙΑ	69	49	315	280	86	799
	ΚΛΙΝΕΣ	151	88	589	531	157	1.516
ΕΥΒΟΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	13	48	158	29	251
	ΔΩΜΑΤΙΑ	228	1.594	2.208	4.254	570	8.852
	ΚΛΙΝΕΣ	459	3.097	4.257	8.064	1.081	16.958
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	3	3	15	16	1	38
	ΔΩΜΑΤΙΑ	197	31	165	444	5	842
	ΚΛΙΝΕΣ	494	69	312	811	10	1.696
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ	1	6	9	93	43	152
	ΔΩΜΑΤΙΑ	172	393	425	1.872	691	3.553
	ΚΛΙΝΕΣ	368	792	801	3.501	1.294	6.756
ΦΩΚΙΔΑ	ΜΟΝΑΔΕΣ		13	30	31	10	84
	ΔΩΜΑΤΙΑ		691	807	549	90	2.137
	ΚΛΙΝΕΣ		1.283	1.467	1.046	179	3.975
ΣΥΝΟΛΟ	ΜΟΝΑΔΕΣ	39	139	286	633	234	1.331
	ΔΩΜΑΤΙΑ	7.011	11.037	12.066	17.256	4.080	51.450
	ΚΛΙΝΕΣ	13.455	20.919	22.541	32.126	7.732	96.773

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2010

Αυξητικές τάσεις στο ξενοδοχειακό δυναμικό της Περιφέρειας, παρατηρήθηκαν και το 2010, καθώς και στους 3 νομούς αυτή τη φορά, υπήρξε αύξηση των ξενοδοχειακών συγκροτημάτων, κατά 4 στον Νομό Αχαΐας, κατά 6 στον Νομό Ηλείας και κατά 3 στον Νομό Αιτωλοακαρνανίας. Να σημειωθεί πως το έτος αυτό, είναι το πρώτο κατά το οποίο η χώρα αρχίζει να βιώνει τα πρώτα ήπια συμπτώματα της οικονομικής κρίσης.

Πίνακας 5.9 Ξενοδοχειακό δυναμικό νομού Αχαΐας και νομού Ηλείας 2011

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2011							
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ							
ΝΟΜΟΣ		5****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΡΚΑΔΙΑ	Μονάδες	1	20	32	35	11	99
	Δωμάτια	8	217	461	694	166	1.546
	Κλίνες	16	512	918	1.284	315	3.045
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	Μονάδες	5	20	27	65	28	145
	Δωμάτια	612	1.510	1.539	1.816	302	5.779
	Κλίνες	1.189	2.932	2.924	3.518	568	11.131
ΑΧΑΪΑ	Μονάδες		19	32	52	7	110
	Δωμάτια		1.040	1.168	1.280	77	3.565
	Κλίνες		2.046	2.199	2.445	146	6.836
ΗΛΕΙΑ	Μονάδες	4	11	18	39	11	83
	Δωμάτια	1.444	797	564	1.111	171	4.087
	Κλίνες	3.106	1.501	1.054	2.120	402	8.183
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	Μονάδες	3	10	33	51	13	110
	Δωμάτια	722	572	1.225	1.368	157	4.044
	Κλίνες	1.370	1.090	2.435	2.546	307	7.748
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	Μονάδες	3	9	38	71	15	136
	Δωμάτια	1.022	598	1.264	1.620	206	4.710
	Κλίνες	2.387	1.202	2.394	3.082	375	9.440
ΛΑΚΩΝΙΑ	Μονάδες	2	18	53	42	10	125
	Δωμάτια	39	224	1.101	882	131	2.377
	Κλίνες	76	507	2.155	1.656	275	4.669
ΣΥΝΟΛΟ	Μονάδες	18	107	233	355	95	808
	Δωμάτια	3.847	4.958	7.322	8.771	1.210	26.108
	Κλίνες	8.144	9.790	14.079	16.651	2.388	51.052

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2011

Πίνακας 5.10 Ξενοδοχειακό δυναμικό Αιτωλοακαρνανίας 2011

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2011 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ							
ΝΟΜΟΣ		5****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	Μονάδες		4	32	27	13	76
	Δωμάτια		127	1.026	544	151	1.848
	Κλίνες		232	1.942	1.007	288	3.469
ΑΤΤΙΚΗ	Μονάδες	28	95	140	279	121	663
	Δωμάτια	6.182	7.773	7.249	8.617	2.275	32.096
	Κλίνες	11.677	14.574	13.359	15.847	4.317	59.774
ΑΤΤΙΚΗ - ΑΘΗΝΑ	Μονάδες	14	40	48	81	50	233
	Δωμάτια	4.119	4.237	3.396	2.827	1.102	15.681
	Κλίνες	7.743	7.762	6.083	5.122	2.022	28.732
ΑΤΤΙΚΗ - ΝΗΣΙΑ ΑΡΓΩΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	Μονάδες	1	15	28	67	45	156
	Δωμάτια	55	265	1.050	1.507	679	3.556
	Κλίνες	113	525	1.988	2.841	1.357	6.824
ΑΤΤΙΚΗ - ΝΗΣΙΑ ΛΑΚΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ	Μονάδες		6	18	16	2	42
	Δωμάτια		79	225	196	22	522
	Κλίνες		162	437	377	36	1.012
ΑΤΤΙΚΗ - ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΤΤΙΚΗΣ	Μονάδες	12	33	38	94	18	195
	Δωμάτια	1.931	3.169	2.098	3.328	357	10.883
	Κλίνες	3.696	6.080	3.991	6.162	661	20.590
ΑΤΤΙΚΗ - ΠΕΙΡΑΙΑΣ	Μονάδες	1	1	8	21	6	37
	Δωμάτια	77	23	480	759	115	1.454
	Κλίνες	125	45	860	1.345	241	2.616
ΒΟΙΩΤΙΑ	Μονάδες	3	3	10	13	7	36
	Δωμάτια	69	150	254	297	86	856
	Κλίνες	151	285	473	561	157	1.627
ΕΥΒΟΙΑ	Μονάδες	3	14	50	156	29	262
	Δωμάτια	228	1.605	2.236	4.135	570	8.774
	Κλίνες	459	3.120	4.313	7.827	1.081	16.800
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Μονάδες	3	1	14	14	2	34
	Δωμάτια	197	20	164	387	42	810
	Κλίνες	494	44	305	711	75	1.629
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μονάδες	1	5	9	92	39	146
	Δωμάτια	172	295	425	1.884	639	3.395
	Κλίνες	368	600	801	3.486	1.200	6.455
ΦΩΚΙΔΑ	Μονάδες		13	32	30	10	85
	Δωμάτια		691	835	550	90	2.166
	Κλίνες		1.283	1.520	1.047	179	4.029
ΣΥΝΟΛΟ	Μονάδες	38	135	287	611	221	1.292
	Δωμάτια	6.848	10.661	12.189	16.394	3.853	49.945
	Κλίνες	13.149	20.138	22.713	30.486	7.297	93.783

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2011

Το 2011, σημαντική μείωση 8 συγκροτημάτων παρατηρούμε στον νομό Αχαΐας, τη στιγμή που ο νομός Ηλείας παρουσιάζει αύξηση κατά 2 ξενοδοχειακές μονάδες και ο νομός Αιτωλοακαρνανίας μείωση κατά 2. Η οικονομική κρίση άρχισε να επηρεάζει τον τουρισμό της Ελλάδας την περίοδο αυτή και συγκεκριμένα την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Πίνακας 5.11 Ξενοδοχειακό δυναμικό νομού Αχαΐας και νομού Ηλείας 2012

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2012 ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ							
ΝΟΜΟΣ		5****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΡΚΑΔΙΑ	Μονάδες	1	21	33	35	11	101
	Δωμάτια	8	229	505	694	166	1.602
	Κλίνες	16	537	1.015	1.284	315	3.167
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	Μονάδες	5	21	27	65	27	145
	Δωμάτια	612	1.571	1.539	1.816	295	5.833
	Κλίνες	1.189	2.964	2.924	3.518	555	11.150
ΑΧΑΙΑ	Μονάδες		19	33	51	7	110
	Δωμάτια		1.040	1.203	1.250	77	3.570
	Κλίνες		2.046	2.277	2.389	146	6.858
ΗΛΕΙΑ	Μονάδες	4	12	19	39	11	85
	Δωμάτια	1.444	806	582	1.111	171	4.114
	Κλίνες	3.106	1.520	1.092	2.120	402	8.240
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	Μονάδες	3	11	33	48	13	108
	Δωμάτια	722	614	1.225	1.268	156	3.985
	Κλίνες	1.370	1.171	2.435	2.369	305	7.650
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	Μονάδες	4	9	39	71	15	138
	Δωμάτια	1.154	598	1.302	1.620	206	4.880
	Κλίνες	2.697	1.202	2.465	3.082	375	9.821
ΛΑΚΩΝΙΑ	Μονάδες	2	20	57	40	10	129
	Δωμάτια	39	257	1.148	859	131	2.434
	Κλίνες	76	582	2.241	1.613	275	4.787
ΣΥΝΟΛΟ	Μονάδες	19	113	241	349	94	816
	Δωμάτια	3.979	5.115	7.504	8.618	1.202	26.418
	Κλίνες	8.454	10.022	14.449	16.375	2.373	51.673

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2012

Πίνακας 5.12 Ξενοδοχειακό δυναμικό Αιτωλοακαρνανίας 2012

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2012 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ							
ΝΟΜΟΣ		5*****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	Μονάδες		4	31	27	12	74
	Δωμάτια		127	1.006	544	139	1.816
	Κλίβες		232	1.906	1.007	269	3.414
ΑΤΤΙΚΗ	Μονάδες	28	95	140	278	120	661
	Δωμάτια	6.183	7.732	7.221	8.594	2.258	31.988
	Κλίβες	11.677	14.497	13.288	15.817	4.293	59.572
ΑΤΤΙΚΗ - ΑΘΗΝΑ	Μονάδες	14	39	48	81	50	232
	Δωμάτια	4.120	4.122	3.396	2.856	1.102	15.596
	Κλίβες	7.743	7.549	6.083	5.191	2.022	28.588
ΑΤΤΙΚΗ - ΝΗΣΙΑ ΑΡΓΩΣΑΡΩΝΙΚΟΥ	Μονάδες	1	16	27	68	45	157
	Δωμάτια	55	339	976	1.540	679	3.589
	Κλίβες	113	661	1.852	2.898	1.357	6.881
ΑΤΤΙΚΗ - ΝΗΣΙΑ ΛΑΚΩΝΙΚΟΥ ΚΟΛΠΟΥ	Μονάδες		6	18	16	2	42
	Δωμάτια		79	225	196	22	522
	Κλίβες		162	437	377	36	1.012
ΑΤΤΙΚΗ - ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΑΤΤΙΚΗΣ	Μονάδες	12	33	39	92	17	193
	Δωμάτια	1.931	3.169	2.142	3.243	340	10.825
	Κλίβες	3.696	6.080	4.051	6.006	637	20.470
ΑΤΤΙΚΗ - ΠΕΙΡΑΙΑΣ	Μονάδες	1	1	8	21	6	37
	Δωμάτια	77	23	482	759	115	1.456
	Κλίβες	125	45	665	1.345	241	2.621
ΒΟΙΩΤΙΑ	Μονάδες	3	3	10	13	7	36
	Δωμάτια	69	150	254	297	86	856
	Κλίβες	151	285	473	561	157	1.627
ΕΥΒΟΙΑ	Μονάδες	3	14	50	155	29	251
	Δωμάτια	228	1.615	2.236	4.124	570	8.773
	Κλίβες	459	3.120	4.313	7.803	1.081	16.776
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Μονάδες	3	1	16	14	2	36
	Δωμάτια	197	20	181	387	42	827
	Κλίβες	494	44	335	711	75	1.659
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μονάδες	1	4	9	92	39	145
	Δωμάτια	172	99	425	1.864	639	3.199
	Κλίβες	368	228	801	3.486	1.199	6.082
ΦΩΚΙΔΑ	Μονάδες		13	32	30	10	85
	Δωμάτια		691	835	550	90	2.166
	Κλίβες		1.283	1.520	1.047	179	4.029
ΣΥΝΟΛΟ	Μονάδες	38	134	288	609	219	1.288
	Δωμάτια	6.849	10.434	12.158	16.360	3.824	49.625
	Κλίβες	13.149	19.689	22.636	30.432	7.253	93.159

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2012

Για το έτος 2012, η εικόνα του ξενοδοχειακού δυναμικού έμεινε απαράλλαχτη στον νομό Αχαΐας, ενώ αύξηση κατά 2 ξενοδοχειακές μονάδες έχουμε στον νομό Ηλείας και μείωση κατά 2 ξενοδοχειακές μονάδες στον νομό Αιτωλοακαρνανίας.

Πίνακας 5.13 Ξενοδοχειακό δυναμικό νομού Αχαΐας και νομού Ηλείας 2013

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2013 ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ							
ΝΟΜΟΣ		5*****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΡΓΟΛΙΔΑ	Μονάδες	6	22	28	64	27	147
	Δωμάτια	650	1.576	1.555	1.819	293	5.893
	Κλίβες	1.282	2.976	2.957	3.520	555	11.290
ΑΡΚΑΔΙΑ	Μονάδες	1	25	33	34	12	105
	Δωμάτια	8	312	565	681	176	1.742
	Κλίβες	16	716	1.131	1.257	336	3.456
ΑΧΑΪΑ	Μονάδες		19	35	49	7	110
	Δωμάτια		1.007	1.359	1.220	77	3.663
	Κλίβες		1.969	2.577	2.332	146	7.024
ΗΛΕΙΑ	Μονάδες	4	12	21	39	10	86
	Δωμάτια	1.444	806	628	1.103	163	4.144
	Κλίβες	3.106	1.520	1.175	2.120	386	8.307
ΚΟΡΙΝΘΙΑ	Μονάδες	3	11	30	46	14	104
	Δωμάτια	722	667	1.087	1.249	165	3.890
	Κλίβες	1.370	1.273	2.185	2.323	326	7.477
ΛΑΚΩΝΙΑ	Μονάδες	2	27	64	42	9	144
	Δωμάτια	39	385	1.291	910	109	2.734
	Κλίβες	76	858	2.519	1.719	228	5.400
Ελαφόνησος	Μονάδες			2	4	1	7
	Δωμάτια			32	46	8	86
	Κλίβες			68	89	14	171
Λακωνία	Μονάδες	2	27	62	38	8	137
	Δωμάτια	39	385	1.259	864	101	2.648
	Κλίβες	76	858	2.451	1.630	214	5.229
ΜΕΣΣΗΝΙΑ	Μονάδες	5	10	46	69	14	144
	Δωμάτια	1.201	616	1.472	1.562	196	5.047
	Κλίβες	2.795	1.239	2.813	2.972	356	10.175
ΣΥΝΟΛΟ	Μονάδες	21	126	257	343	93	840
	Δωμάτια	4.064	5.369	7.957	8.544	1.179	27.113
	Κλίβες	8.645	10.551	15.357	16.243	2.333	53.129

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2013

Πίνακας 5.14 Ξενοδοχειακό δυναμικό Αιτωλοακαρνανίας 2013

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ 2013 ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ							
ΝΟΜΟΣ		5*****	4****	3***	2**	1*	Γενικό άθροισμα
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑ	Μονάδες		4	32	26	12	74
	Δωμάτια		127	1.033	530	137	1.827
	Κλίνες		232	1.967	981	267	3.447
ΑΤΤΙΚΗ	Μονάδες	29	97	138	271	114	649
	Δωμάτια	6.192	7.915	7.063	8.335	2.168	31.673
	Κλίνες	11.663	14.768	12.936	15.329	4.131	58.827
Αττική - Αθήνα	Μονάδες	13	40	48	77	48	226
	Δωμάτια	3.746	4.193	3.375	2.653	1.060	15.027
	Κλίνες	7.045	7.630	6.028	4.807	1.956	27.466
Αττική - Νησιά Αργοσαρωνικού	Μονάδες	2	16	27	65	43	153
	Δωμάτια	63	339	975	1.494	661	3.532
	Κλίνες	129	661	1.851	2.807	1.320	6.768
Αττική - Νησιά Λακωνικού	Μονάδες		5	19	16	2	42
	Δωμάτια		76	268	196	22	562
	Κλίνες		149	479	377	36	1.041
Αττική - Υπόλοιπο Αττικής	Μονάδες	13	35	36	92	15	191
	Δωμάτια	2.306	3.284	1.963	3.230	310	11.093
	Κλίνες	4.364	6.283	3.713	5.985	578	20.923
Αττική - Πειραιάς	Μονάδες	1	1	8	21	6	37
	Δωμάτια	77	23	482	762	115	1.459
	Κλίνες	125	45	865	1.353	241	2.629
ΒΟΙΩΤΙΑ	Μονάδες	3	3	11	15	6	38
	Δωμάτια	69	150	259	311	77	866
	Κλίνες	151	285	483	589	144	1.652
ΕΥΒΟΙΑ - ΣΚΥΡΟΣ	Μονάδες	3	5	52	150	28	248
	Δωμάτια	228	1.648	2.136	4.013	556	8.579
	Κλίνες	459	3.176	4.132	7.587	1.052	18.408
Εύβοια	Μονάδες	3	12	46	142	27	230
	Δωμάτια	228	1.525	2.030	3.880	546	8.209
	Κλίνες	459	2.940	3.932	7.328	1.032	15.691
Σκύρος	Μονάδες		3	6	8	1	18
	Δωμάτια		121	106	133	10	370
	Κλίνες		236	200	259	20	715
ΕΥΡΥΤΑΝΙΑ	Μονάδες	3	2	17	15	2	39
	Δωμάτια	197	27	203	416	42	885
	Κλίνες	494	58	379	766	75	1.772
ΦΘΙΩΤΙΔΑ	Μονάδες	1	4	9	89	35	138
	Δωμάτια	172	99	395	1.783	584	3.033
	Κλίνες	368	228	743	3.342	1.102	5.783
ΦΩΚΙΔΑ	Μονάδες		13	32	29	7	81
	Δωμάτια		692	828	535	62	2.117
	Κλίνες		1.283	1.503	1.023	119	3.928
ΣΥΝΟΛΟ	Μονάδες	39	138	291	595	204	1.267
	Δωμάτια	6.858	10.656	11.917	15.923	3.626	48.980
	Κλίνες	13.135	20.030	22.143	29.617	6.890	91.815

Πηγή: ΣΕΤΕ, 2013

Σταθερό παρέμεινε το ξενοδοχειακό δυναμικό στους νομούς Αχαΐας και Αιτωλοακαρνανίας για το τελευταίο έτος της εξεταζόμενης περιόδου, ενώ ακόμα μια ξενοδοχειακή μονάδα δημιουργήθηκε στον νομό Ηλείας. Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά το διάστημα αυτό, 2007-2013, στους νομούς Αχαΐας και Αιτωλοακαρνανίας, δεν είχαμε δημιουργία ξενοδοχειακής μονάδας πέντε αστέρων. Θα μπορούσε να χαρακτηριστεί άδικο για μια τέτοιας έκτασης και φυσικής ομορφιάς περιοχή να μη διαθέτει μια ξενοδοχειακή μονάδα 5 αστέρων, η οποία θα προσέλκυε ακόμα περισσότερους και οικονομικά πιο εύρωστους επισκέπτες. Η μοναδική περίπτωση κατά την οποία έγινε πρόταση για δημιουργία συγκροτήματος του ομίλου Sheraton στην περιοχή της Αχαΐας, ναυάγησε πριν καν αρχίσει εξαιτίας των διαμαρτυριών των ιδιοκτητών των ήδη υφιστάμενων μονάδων στην περιοχή.

5.2 Εξέλιξη πληρότητας κλινών 2008 - 2012

Όπως προαναφέρθηκε, τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης είναι ορατά πλέον σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινότητας όχι μόνο του Έλληνα, αλλά και των Ευρωπαίων πολιτών. Εξαίρεση δε θα μπορούσε να αποτελεί και ο κλάδος του τουρισμού στον οποίο παρατηρείται μεν ικανοποιητική κίνηση και ζήτηση, μειωμένη όμως σε σύγκριση με περασμένα χρόνια. Χαρακτηριστικό δείγμα αυτού, αποτελεί και η ολοένα μειωμένη πληρότητα στις κλίνες των ξενοδοχείων στους 3 νομούς της περιφέρειας της Δυτικής Ελλάδας. Ο πίνακας 5.15 αποδεικνύει του λόγου το αληθές.

Είναι ξεκάθαρο από τον πίνακα, ότι στα έτη προ κρίσης 2008-2009, οι νομοί Ηλείας-Αχαΐας-Αιτωλοακαρνανίας παρουσιάζουν υψηλά σχετικά ποσοστά ως προς την πληρότητα των κλινών, της τάξης του 45%, 42% και 34% αντίστοιχα για κάθε νομό. Ποσοστά που όμως αρχίζουν να φθίνουν σταδιακά και σταθερά στα επόμενα χρόνια σε επίπεδα 30% και 26%.

Παρατηρούμε δηλαδή διαφορές της τάξης του 15% για τον Νομό Ηλείας, 26% για τον Νομό Αχαΐας και 8% για τον Νομό Αιτωλοακαρνανίας. Εκτός των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης, που είναι κοινώς αποδεκτές και μη εύκολα αναστρέψιμες και συμβάλουν αρνητικά στην τουριστική ζήτηση, τα νούμερα αυτά θα πρέπει να προβληματίσουν τους αρμόδιους τοπικούς φορείς και να αναζητήσουν λύσεις και τρόπους βελτίωσης των παραπάνω ποσοστών.

Πίνακας 5.15 Πληρότητα ξενοδοχειακών κλινών 2008 - 2012

Νομός	Prefecture	Πληρότητα Κλινών %				
		Use of beds %				
		2008	2009	2010	2011	2012
ΝΟΜΟΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ	ZAKYNTHOS	73,3%	68,5%	62,0%	63,2%	58,9%
ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ	RETHYMNO	72,6%	61,9%	60,3%	62,1%	56,9%
ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	IRAKLEIO	72,6%	64,4%	62,9%	65,0%	61,0%
ΝΟΜΟΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ	DODEKANISOS	71,9%	65,2%	64,9%	66,0%	58,5%
ΝΟΜΟΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ	KERKYRA	71,8%	64,5%	61,3%	61,7%	56,7%
ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ	CHANIA	66,4%	58,9%	55,7%	59,1%	53,7%
ΝΟΜΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ	CHALKIDIKI	64,4%	57,9%	55,0%	56,1%	53,2%
ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ	LASITHI	63,5%	56,5%	52,7%	53,1%	53,7%
ΝΟΜΟΣ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΣ	KEFALLINIA	60,8%	49,8%	43,7%	44,5%	37,8%
ΝΟΜΟΣ ΣΑΜΟΥ	SAMOS	57,0%	51,0%	44,9%	44,3%	35,9%
ΝΟΜΟΣ ΚΑΒΑΛΑΣ	KAVALA	53,6%	47,0%	39,0%	38,1%	34,2%
ΝΟΜΟΣ ΠΙΕΡΙΑΣ	PIERIA	53,2%	42,6%	37,3%	35,8%	29,1%
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΘΗΝΩΝ	ATHENS	52,4%	47,3%	44,9%	45,0%	38,1%
ΝΟΜΟΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ	LEFKADA	51,1%	47,7%	42,6%	40,7%	34,1%
ΝΟΜΟΣ ΚΥΚΛΑΔΩΝ	KYKLADES	50,1%	46,3%	42,5%	41,0%	33,8%
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	WEST ATTICA	50,0%	43,8%	37,1%	42,1%	23,1%
ΝΟΜΟΣ ΛΕΣΒΟΥ	LESVOS	48,6%	44,5%	34,7%	35,0%	26,6%
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	THESSALONIKI	46,8%	45,2%	39,6%	41,1%	42,2%
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	ILEIA	44,7%	38,9%	36,6%	34,8%	30,3%
ΝΟΜΟΣ ΡΟΔΟΠΗΣ	RODOPI	43,3%	42,2%	31,0%	29,5%	31,9%
ΝΟΜΟΣ ΧΙΟΥ	CHIOS	43,2%	34,7%	32,2%	28,1%	21,3%
ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΔΟΣ	ARGOLIDA	42,7%	42,9%	35,5%	35,0%	25,8%
ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ	ACHAIA	42,4%	40,2%	36,8%	32,9%	25,8%
ΝΟΜΟΣ ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	MAGNISIA	41,7%	39,8%	34,5%	33,8%	29,2%
ΝΟΜΟΣ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ	KASTORIA	41,7%	36,1%	30,5%	28,1%	24,0%
ΝΟΜΟΣ ΑΡΤΗΣ	ARTI	41,4%	42,0%	31,4%	24,6%	20,5%
ΝΟΜΟΣ ΠΡΕΒΕΖΗΣ	PREVEZA	40,6%	40,3%	34,8%	34,5%	28,2%
ΝΟΜΟΣ ΕΥΒΟΙΑΣ	EVOIA	39,8%	38,3%	36,0%	31,4%	23,9%
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ	EAST ATTICA	39,3%	33,7%	28,1%	30,5%	24,8%
ΝΟΜΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	XANTHI	38,9%	35,7%	27,4%	24,4%	17,5%
ΝΟΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΑΣ	KORINTHIA	38,4%	33,7%	32,5%	32,2%	24,8%
ΝΟΜΟΣ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	IOANNINA	37,0%	36,5%	32,5%	29,8%	24,0%
ΝΟΜΟΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	MESSINIA	36,7%	34,4%	30,8%	32,4%	24,7%
ΝΟΜΟΣ ΕΒΡΟΥ	EVROS	36,5%	33,9%	33,4%	24,9%	30,0%
ΝΟΜΟΣ ΚΑΡΔΙΤΣΗΣ	KARDITSA	36,2%	32,2%	27,7%	24,4%	22,1%
ΝΟΜΟΣ ΛΑΡΙΣΗΣ	LARISA	36,2%	34,7%	30,8%	21,2%	18,5%
ΝΟΜΟΣ ΘΕΣΣΠΡΩΤΙΑΣ	THESSPROTIA	35,3%	30,1%	30,1%	27,2%	24,1%
ΝΟΜΟΣ ΤΡΙΚΑΛΩΝ	TRIKALA	34,1%	28,4%	25,9%	24,7%	20,3%
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	AITOLOAKARNANIA	33,7%	34,4%	31,2%	30,1%	25,8%
ΝΟΜΟΣ ΦΩΚΙΔΟΣ	FOKIDA	33,3%	32,1%	28,0%	23,8%	18,8%
ΝΟΜΟΣ ΣΕΡΡΩΝ	SERRES	33,2%	28,2%	24,7%	21,4%	19,1%
ΝΟΜΟΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ	VOIOTIA	32,6%	32,8%	26,5%	23,3%	18,5%
ΝΟΜΟΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	IMATHIA	32,6%	28,3%	25,2%	24,3%	20,8%
ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	PIREAS	31,9%	29,4%	27,7%	27,3%	22,7%
ΝΟΜΟΣ ΚΟΖΑΝΗΣ	KOZANI	29,3%	26,8%	23,4%	22,2%	23,8%
ΝΟΜΟΣ ΦΘΙΩΤΙΔΟΣ	FTHIOTIDA	28,9%	24,8%	21,8%	20,4%	16,6%
ΝΟΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	DRAMA	28,8%	24,4%	23,0%	17,7%	17,8%
ΝΟΜΟΣ ΛΑΚΩΝΙΑΣ	LAKONIA	28,4%	26,9%	24,6%	22,2%	16,9%
ΝΟΜΟΣ ΠΕΛΛΗΣ	PELLA	27,6%	27,8%	23,4%	22,4%	16,8%
ΝΟΜΟΣ ΑΡΚΑΔΙΑΣ	ARKADIA	26,2%	24,6%	20,2%	16,5%	14,4%
ΝΟΜΟΣ ΦΛΩΡΙΝΗΣ	FLORINA	25,9%	22,1%	22,0%	17,7%	12,3%
ΝΟΜΟΣ ΕΥΡΥΤΑΝΙΑΣ	EVRYTANIA	25,4%	27,1%	24,6%	19,6%	16,8%
ΝΟΜΟΣ ΓΡΕΒΕΝΩΝ	GREVENA	23,3%	19,2%	14,1%	7,2%	1,1%
ΝΟΜΟΣ ΚΙΛΚΙΣ	KILKIS	18,8%	18,7%	13,2%	12,0%	9,3%
ΕΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	GREECE (TOTAL)	56,7%	51,1%	48,1%	48,3%	43,2%

Πηγή: ΞΕΕ, 2013

5.3 Εξέλιξη αφίξεων και διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία και campings στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας 2007 – 2013

Στην παρούσα ενότητα θα αναλύσουμε την εξέλιξη των τουριστικών αφίξεων και διανυκτερεύσεων στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας την χρονική περίοδο 2007 – 2013. Επίσης, θα εξετάσουμε τον αριθμό των κλινών που ήταν σε λειτουργία την υπό εξέταση περίοδο.

Πίνακας 5.16 Διανυκτερεύσεις και αφίξεις στην ΠΔΕ 2007 - 2008

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ/ΠΛΗΝ CAMPING						CAMPING									
	2007			2008			2007			2008						
	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ. ΤΗΤΑ %	ΠΛΗΡΟ- ΤΗΤΑ %	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ. ΤΗΤΑ %	ΠΛΗΡΟ- ΤΗΤΑ %	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ. ΤΗΤΑ %	ΠΛΗΡΟ- ΤΗΤΑ %	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ	ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ. ΤΗΤΑ %	ΠΛΗΡΟ- ΤΗΤΑ %				
ΕΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	16.475.264	47.410.200	64.085.524	576.779	57,0%	16.840.111	47.233.416	64.073.727	577.418	56,7%	663.493	671.212	1.334.712	810.902	740.332	1.550.836
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	1.009.372	539.652	1.549.024	16.252	42,3%	1.056.442	601.550	1.657.990	16.507	44,3%	66.312	39.639	105.949	70.666	30.340	101.236
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	2.992.905	4.150.666	6.743.971	60.422	52,6%	2.794.419	4.578.526	7.362.945	63.620	54,2%	320.282	89.442	409.722	433.296	96.185	528.591
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	347.492	41.839	389.331	4.106	33,0%	368.486	36.755	392.241	4.204	30,6%	0	0	0	0	0	0
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	1.274.587	621.911	1.896.505	21.729	39,5%	1.298.271	629.821	1.928.052	21.712	39,9%	17.872	43.875	61.447	20.242	35.044	55.287
ΗΠΕΙΡΟΣ	667.439	189.121	856.560	9.196	39,2%	640.902	186.264	827.169	9.205	38,2%	33.362	48.924	80.206	28.129	47.787	72.896
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	1.159.962	6.223.687	7.383.649	67.726	69,1%	1.163.092	6.107.008	7.262.101	63.841	70,0%	34.184	104.924	139.108	27.671	93.652	121.324
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	1.002.862	819.282	1.863.219	17.087	44,2%	964.696	735.892	1.702.591	17.897	41,4%	43.876	92.701	94.377	31.022	98.420	129.482
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	1.161.062	830.982	1.992.022	20.126	37,1%	1.055.869	475.509	1.531.378	19.858	34,7%	30.726	29.792	70.522	76.429	35.262	111.794
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	1.520.832	938.602	2.459.435	28.027	37,8%	1.581.531	748.142	2.329.672	26.582	36,5%	72.782	171.969	244.772	79.529	162.056	239.592
ΑΤΤΙΚΗ	2.661.218	4.947.821	7.649.044	52.240	50,2%	2.988.405	4.682.410	7.272.015	49.879	47,9%	7.508	49.611	57.519	4.062	39.271	43.226
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	881.132	1.077.991	1.659.124	17.780	82,2%	881.269	1.072.121	1.652.290	18.792	51,1%	0	0	0	0	0	0
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	1.516.775	12.124.022	14.640.807	132.600	68,2%	1.602.208	12.824.292	14.427.202	132.878	68,4%	29.071	20.202	49.282	33.215	85.625	118.242
ΚΡΗΤΗ	1.158.524	14.144.702	15.202.222	128.285	69,4%	1.146.719	14.854.220	15.700.929	132.641	69,9%	7.992	14.111	21.724	8.902	19.574	28.277

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ/ΠΛΗΝ CAMPING						CAMPING					
	2007			2008			2007			2008		
	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΕΥΝΟΛΟ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΕΥΝΟΛΟ	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΕΥΝΟΛΟ
ΕΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	6.949.608	8.745.901	15.425.509	6.247.622	8.687.779	15.425.206	134.227	207.854	342.082	193.004	228.567	388.171
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ & ΘΡΑΚΗ	470.292	119.967	590.262	494.704	124.526	629.230	9.095	7.886	16.794	11.267	9.862	21.122
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.110.092	821.796	1.931.861	1.154.371	924.762	2.089.124	66.127	17.074	82.201	77.607	18.498	96.108
ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	188.852	19.989	205.839	187.122	16.749	202.871	0	0	0	0	0	0
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	597.052	227.567	824.617	609.520	235.924	845.454	4.412	21.758	26.171	5.876	16.720	22.606
ΗΠΕΙΡΟΣ	328.890	62.827	402.717	309.877	58.028	367.905	5.668	18.012	23.681	5.140	16.747	21.887
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	298.890	790.858	1.089.739	299.207	758.012	1.057.219	7.277	19.994	27.278	6.447	19.185	25.602
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	481.259	216.562	797.821	475.572	202.082	778.625	6.048	21.727	27.785	4.021	29.074	33.105
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	422.877	222.282	645.202	397.542	195.182	592.729	6.282	20.042	26.267	16.127	16.612	32.727
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	667.727	301.862	969.587	700.275	245.526	945.211	16.504	49.106	67.610	18.791	44.968	62.779
ΑΤΤΙΚΗ	1.241.861	2.182.282	3.524.241	1.327.196	2.070.182	3.297.241	1.292	20.568	21.861	1.027	19.209	20.216
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	186.887	140.501	327.388	172.121	129.126	311.227	0	0	0	0	0	0
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	421.700	1.705.291	2.127.091	444.479	1.682.849	2.128.227	6.968	6.588	12.426	10.422	20.564	41.279
ΚΡΗΤΗ	296.229	1.822.848	2.229.122	295.566	1.882.822	2.278.119	2.666	5.292	7.966	2.886	6.726	9.622

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2008

Κατά το έτος 2007, οι αφίξεις των ημεδαπών τουριστών στη Δυτική Ελλάδα, έφτασαν τις 482 χιλιάδες και αυτές των αλλοδαπών τις 317 χιλιάδες. Υπερδιπλάσιος είναι ο αριθμός παρόλα αυτά των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχεία, που άγγιξε το 1 εκατομμύριο για τους ημεδαπούς και τις 900 χιλιάδες για τους αλλοδαπούς.

Οι κλίνες που λειτούργησαν ήταν 17 χιλιάδες και η πληρότητα πλησίασε το 45%. Για το 2008, σχεδόν ανεπαίσθητη είναι η πτώση στα νούμερα αφίξεων-διανυκτερεύσεων και για ημεδαπούς και αλλοδαπούς τουρίστες. Παρατηρείται ωστόσο αύξηση στη λειτουργία των κλινών κατά 500, γεγονός που αποδεικνύει πως οι επιχειρηματίες των ξενοδοχείων προσέβλεπαν σε ανάλογη ή και αυξημένη κίνηση τουριστών σε σχέση με το 2007. Η πληρότητα έφτασε στο 41,4%.

Παρατηρούμε επομένως υψηλά ποσοστά διανυκτερεύσεων για τα 2 έτη. Σύνολο για το 2007, 1.863.219 διανυκτερεύσεις και 1.730.951 για το 2008. Σχετικά υψηλά ήταν και τα νούμερα των διανυκτερεύσεων και όχι τόσο των αφίξεων των τουριστών στα campings της περιφέρειας. Για το 2007, οι αφίξεις ημεδαπών τουριστών ήταν μόλις 6 χιλιάδες και των αλλοδαπών σχεδόν τριπλάσιος, περίπου 22 χιλιάδες. Αξιοπρόσεχτα όμως είναι τα νούμερα των διανυκτερεύσεων στα campings που το 2007 έφτασαν τις 44 χιλιάδες για τους ημεδαπούς και τις 50 χιλιάδες για τους αλλοδαπούς.

Σημαντική πτώση κατά 2 και 12 χιλιάδες αφίξεων-διανυκτερεύσεων αντίστοιχα είχαμε για το 2008 στους ημεδαπούς επισκέπτες, νούμερα τα οποία είναι αντίστροφα για τους αλλοδαπούς τουρίστες που για αυτό το έτος έφτασαν τις 30 χιλιάδες σε αφίξεις και τις 100 χιλιάδες σε διανυκτερεύσεις, αριθμοί που καταδεικνύουν τη σαφή προτίμηση των ξένων τουριστών για πραγματοποίηση οργανωμένου camping. Το σύνολο για το 2007 στις διανυκτερεύσεις ήταν 94.377 και για το 2008, 129.460.

Πίνακας 5.17 Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στην ΠΔΕ 2008 - 2009

	2008				2009				% μεταβολής συνόλου αφίξεων 2009/2008
	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	
Γενικό Σύνολο	16.013.569	15.625.398	388.171	100,0	16.304.677	15.894.490	410.187	100,0	1,8
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	650.371	629.239	21.132	4,1	632.129	611.919	20.210	3,9	-2,8
Κεντρική Μακεδονία	2.185.239	2.089.134	96.105	13,6	2.208.315	2.107.051	101.264	13,5	1,1
Δυτική Μακεδονία	203.871	203.871	0	1,3	203.474	203.474	0	1,2	-0,2
Θεσσαλία	868.060	845.454	22.606	5,4	886.974	862.633	24.341	5,4	2,2
Ήπειρος	389.802	367.915	21.887	2,4	441.706	419.309	22.397	2,7	13,3
Ιόνια νησιά	1.082.821	1.057.219	25.602	6,8	1.145.736	1.121.242	24.494	7,0	5,8
Δυτική Ελλάδα	811.730	778.625	33.105	5,1	812.374	768.578	43.796	5,0	0,1
Στερεά Ελλάδα	625.443	592.706	32.737	3,9	640.239	603.442	36.797	3,9	2,4
Πελοπόννησος	1.009.990	946.211	63.779	6,3	1.107.289	1.034.283	73.006	6,8	9,6
Αττική	3.417.557	3.397.341	20.216	21,3	3.318.689	3.298.264	20.425	20,4	-2,9
Βόρειο Αιγαίο	311.237	311.237	0	1,9	310.589	310.589	0	1,9	-0,2
Νότιο Αιγαίο	2.169.706	2.128.327	41.379	13,5	2.213.866	2.180.439	33.427	13,6	2,0
Κρήτη	2.287.742	2.278.119	9.623	14,3	2.383.297	2.373.267	10.030	14,6	4,2

	2008				2009				% μεταβολής συνόλου διανυκτερεύσεων 2009/2008
	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	
Γενικό Σύνολο	65.624.563	64.073.727	1.550.836	100,0	66.022.270	64.292.443	1.729.827	100,0	0,6
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1.759.226	1.657.990	101.236	2,7	1.754.483	1.639.206	115.277	2,7	-0,3
Κεντρική Μακεδονία	7.891.536	7.362.945	528.591	12,0	7.891.793	7.225.027	666.766	12,0	0,0
Δυτική Μακεδονία	392.241	392.241	0	0,6	383.269	383.269	0	0,6	-2,3
Θεσσαλία	1.983.379	1.928.092	55.287	3,0	2.111.634	2.052.607	59.027	3,2	6,5
Ήπειρος	900.065	827.169	72.896	1,4	1.015.199	932.473	82.726	1,5	12,8
Ιόνια νησιά	7.381.425	7.260.101	121.324	11,2	7.457.180	7.340.122	117.058	11,3	1,0
Δυτική Ελλάδα	1.860.051	1.730.591	129.460	2,8	1.861.313	1.712.279	149.034	2,8	0,1
Στερεά Ελλάδα	1.643.172	1.531.378	111.794	2,5	1.767.856	1.656.654	111.202	2,7	7,6
Πελοπόννησος	2.569.268	2.329.673	239.595	3,9	2.830.581	2.571.654	258.927	4,3	10,2
Αττική	7.315.351	7.272.015	43.336	11,1	7.055.609	7.005.670	49.939	10,7	-3,6
Βόρειο Αιγαίο	1.653.390	1.653.390	0	2,5	1.635.463	1.635.463	0	2,5	-1,1
Νότιο Αιγαίο	14.546.143	14.427.203	118.940	22,2	14.636.435	14.543.738	92.697	22,2	0,6
Κρήτη	15.729.316	15.700.939	28.377	24,0	15.621.455	15.594.281	27.174	23,7	-0,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2009

Για το έτος 2009, στο σύνολο λοιπόν των αφίξεων σε ξενοδοχεία, παρατηρούμε 768.578 επισκέπτες, ενώ στις διανυκτερεύσεις το νούμερο είναι ξανά μεγαλύτερο, 1.712.279. Και τα δύο νούμερα πάντως είναι μικρότερα από τα δύο προηγούμενα έτη, κατά πολύ. Έντονα αυξημένα είναι αντίστοιχα τα νούμερα των αφίξεων-διανυκτερεύσεων στα campings. Για το 2009 βλέπουμε 43.796 στο σύνολο των αφίξεων και 149.034 στο σύνολο των διανυκτερεύσεων. Παρατηρούνται 10.000 περισσότερες αφίξεις σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος και 20.000 περισσότερες διανυκτερεύσεις αντίστοιχα. Για μία ακόμα χρονιά είναι έκδηλη η προτίμηση για οργανωμένο campings.

Πίνακας 5.18 Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στην ΠΔΕ 2009 - 2010

	2009				2010				% μεταβολής συνόλου αφίξεων 2010/2009
	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	
Γενικό Σύνολο	16.304.677	15.894.490	410.187	100,0	16.241.395	15.840.595	400.800	100,0	-0,4
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	632.129	611.919	20.210	3,9	551.129	531.721	19.408	3,4	-12,8
Κεντρική Μακεδονία	2.208.315	2.107.051	101.264	13,5	2.052.006	1.958.187	93.819	12,6	-7,1
Δυτική Μακεδονία	203.474	203.474	0	1,2	188.270	188.270	0	1,2	-7,5
Θεσσαλία	886.974	862.633	24.341	5,4	849.858	821.376	28.482	5,2	-4,2
Ήπειρος	441.706	419.309	22.397	2,7	435.080	414.895	20.185	2,7	-1,5
Ιόνια νησιά	1.145.736	1.121.242	24.494	7,0	1.165.462	1.140.147	25.315	7,2	1,7
Δυτική Ελλάδα	812.374	768.578	43.796	5,0	761.809	723.468	38.341	4,7	-6,2
Στερεά Ελλάδα	640.239	603.442	36.797	3,9	608.505	574.805	33.700	3,7	-5,0
Πελοπόννησος	1.107.289	1.034.283	73.006	6,8	1.122.303	1.043.202	79.101	6,9	1,4
Αττική	3.318.689	3.296.264	20.425	20,4	3.217.078	3.200.335	16.743	19,8	-3,1
Βόρεια Αχαΐα	310.589	310.589	0	1,9	290.514	290.514	0	1,6	-6,5
Νότιο Αχαΐο	2.213.866	2.180.439	33.427	13,6	2.534.567	2.498.874	35.693	15,6	14,5
Κρήτη	2.383.297	2.373.267	10.030	14,6	2.464.814	2.454.801	10.013	15,2	3,4

	2009				2010				% μεταβολής συνόλου αφίξεων 2010/2009
	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	
Γενικό Σύνολο	66.022.270	64.292.443	1.729.827	100,0	66.800.371	65.059.095	1.741.276	100,0	1,2
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1.754.483	1.639.206	115.277	2,7	1.608.332	1.480.796	127.536	2,4	-8,3
Κεντρική Μακεδονία	7.891.793	7.225.027	666.766	12,0	7.715.656	7.047.880	667.776	11,6	-2,2
Δυτική Μακεδονία	383.269	383.269	0	0,6	358.772	358.772	0	0,5	-6,4
Θεσσαλία	2.111.634	2.052.607	59.027	3,2	2.016.096	1.942.528	73.568	3,0	-4,5
Ήπειρος	1.015.199	932.473	82.726	1,5	985.103	911.117	73.986	1,5	-3,0
Ιόνια νησιά	7.457.180	7.340.122	117.058	11,3	7.291.096	7.165.641	125.455	10,9	-2,2
Δυτική Ελλάδα	1.861.313	1.712.279	149.034	2,8	1.776.448	1.663.980	112.468	2,7	-4,6
Στερεά Ελλάδα	1.767.856	1.656.654	111.202	2,7	1.702.703	1.603.330	99.373	2,5	-3,7
Πελοπόννησος	2.830.581	2.571.654	258.927	4,3	2.739.135	2.457.469	281.666	4,1	-3,2
Αττική	7.055.609	7.005.670	49.939	10,7	6.752.602	6.711.987	40.615	10,1	-4,3
Βόρεια Αχαΐα	1.635.463	1.635.463	0	2,5	1.499.728	1.499.728	0	2,2	-8,3
Νότιο Αχαΐο	14.636.435	14.543.738	92.697	22,2	15.905.635	15.795.390	110.245	23,8	8,7
Κρήτη	15.621.455	15.594.281	27.174	23,7	16.449.065	16.420.477	28.588	24,6	5,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2010

Το 2010 είναι η μοναδική χρονιά στην οποία παρατηρείται πτώση σε όλες τις κατηγορίες. Οι αφίξεις σε ξενοδοχεία είναι 723.468 στο σύνολο, μειωμένη κατά 40 χιλιάδες σε σύγκριση με το 2009, ενώ οι αντίστοιχες διανυκτερεύσεις εμφανίζονται και αυτές μειωμένες κατά 50 χιλιάδες, ήτοι 1.663.980 στο σύνολο τους. Επαναλαμβάνουμε πως είναι η μοναδική χρονιά που παρατηρείται τέτοιο φαινόμενο. Στις αφίξεις στα campings, παρατηρείται μείωση 5.000 , 38.341 στο σύνολο και στις αντίστοιχες διανυκτερεύσεις μείωση κατά 37.000 σε σχέση με το 2009, 112.468 στο σύνολο.

Πίνακας 5.19 Αφίξεις στην ΠΔΕ 2010 – 2011

ΕΤΗ 2010 - 2011														
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΗ CAMPINGS								CAMPINGS					
	2010				2011				2010		2011			
	ΑΦΙΞΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΑΦΙΞΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΑΦΙΞΕΙΣ					
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	470.178	253.290	723.468	18.580	420.891	254.934	675.825	18.661	4.586	33.755	38.341	4.331	36.115	40.446
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	124.829	10.765	135.594	3.350	114.180	10.860	124.840	3.321	1.036	114	1.150	1.083	130	1.213
ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ	218.431	51.937	270.368	7.310	200.270	45.230	245.500	7.157	1.758	21.180	22.918	1.486	22.789	24.256
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	128.918	190.588	317.506	7.920	108.441	199.044	308.485	8.183	1.792	12.481	14.273	1.782	13.190	14.978

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2011

Πίνακας 5.20 Διανυκτερεύσεις στην ΠΔΕ 2010 – 2011

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΗ CAMPINGS								CAMPINGS							
	2010				2011				2010			2011				
	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΠΛΗΡΟΤΗΤΑ %	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ					
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ			ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ			ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	1.020.366	643.614	1.663.980	18.580	35,6	932.032	684.516	1.616.548	18.661	33,1	36.138	76.330	112.468	41.895	94.430	135.585
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	298.142	43.242	299.384	3.350	31,2	251.849	39.182	290.811	3.321	30,1	15.271	249	15.520	22.594	241	22.835
ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ	483.238	199.341	682.577	7.310	38,8	442.971	186.383	628.354	7.157	32,9	12.518	48.801	59.319	11.041	62.535	73.578
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	280.988	401.031	682.019	7.920	38,8	237.412	459.991	697.403	8.183	34,8	8.349	29.280	37.629	7.480	31.714	39.174

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2011

Το 2011 συνεχίστηκε η πτώση στα νούμερα αφίξεων-διανυκτερεύσεων στα ξενοδοχεία. Η μείωση στις αφίξεις ανήλθε στις 50.000 και 675.825 στο σύνολο σε σύγκριση με το 2010. Ως προς τις διανυκτερεύσεις, παρατηρήθηκε μείωση κατά 47.000 χιλιάδες και 1.616.548 στο σύνολο. Να αναφέρουμε πως το 2010 αποτέλεσε την απαρχή της οικονομικής κρίσης, φαινόμενο που αναπόφευκτα επηρέασε και τον ξενοδοχειακό-τουριστικό τομέα, κάτι που καταμαρτυρείται και από την πληρότητα των κλινών, που έφτασε το 35,6%. Σε πλήρη αντίθεση με τα ξενοδοχεία, οι αφίξεις-διανυκτερεύσεις στα campings θα σημειώσουν εκ νέου αύξηση με 2.000 χιλιάδες περισσότερες αφίξεις σε σχέση με το 2010, 40.446 στο σύνολο και 23.000 περισσότερες διανυκτερεύσεις. Επίσης, το οργανωμένο camping κοστίζει στον τουρίστα και λιγότερα χρήματα από τη διαμονή του σε ξενοδοχείο, γεγονός που φαίνεται να παίζει το ρόλο του από το 2010 και έπειτα.

Πίνακας 5.21 Αφίξεις στην ΠΔΕ 2011 – 2012

ΕΤΗ 2011 - 2012														
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΗ CAMPINGS								CAMPINGS					
	2011				2012				2011		2012			
	ΑΦΙΞΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΑΦΙΞΕΙΣ			ΚΛΙΝΕΣ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ.	ΑΦΙΞΕΙΣ					
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ	ΗΜΕΔΑΠΟΙ	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	420.891	254.934	675.825	18.661	378.411	191.471	567.882	18.847	4.331	36.115	40.446	4.023	22.218	26.241
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	114.180	10.860	124.840	3.321	93.884	9.200	103.084	3.305	1.083	130	1.213	943	94	1.037
ΝΟΜΟΣ ΑΧΑΪΑΣ	200.270	45.230	245.500	7.157	171.511	34.248	205.759	7.189	1.486	22.789	24.256	1.287	13.354	14.621
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	108.441	199.044	308.485	8.183	111.018	148.023	259.039	8.353	1.782	13.190	14.978	1.813	8.770	10.583

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2012

Πίνακας 5.22 Διανυκτερεύσεις στην ΠΔΕ 2010 – 2011

ΕΤΗ 2011 - 2012																
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΝΟΜΟΣ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ ΠΛΗΗ CAMPINGS										CAMPINGS					
	2011					2012					2011			2012		
	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ. ΤΙΤΛΑ %	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ			ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓ. ΤΙΤΛΑ %	ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ							
	ΗΜΕΡΑΠΟΙ	ΑΝΑΔΙΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		ΗΜΕΡΑΠΟΙ	ΑΝΑΔΙΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ		ΗΜΕΡΑΠΟΙ	ΑΝΑΔΙΑΠΟΙ	ΣΥΝΟΛΟ					
ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	802.932	624.516	1.424.548	18.661	33,1	868.286	598.215	1.379.501	18.847	27,7%	41.095	94.490	135.585	26.457	64.550	101.007
ΝΟΜΟΣ ΑΡΓΟΛΙΑΣ ΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	251.649	39.192	290.841	3.321	30,1	213.602	35.130	248.732	3.320	25,9%	22.594	241	22.835	18.440	134	19.574
ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ	442.971	109.380	628.334	7.157	32,9	399.200	106.907	494.907	7.189	25,9%	11.241	62.035	73.276	10.094	41.054	51.773
ΝΟΜΟΣ ΗΛΕΙΑΣ	237.412	436.891	671.403	8.183	34,9	265.578	397.478	662.056	8.353	30,3%	7.490	91.714	99.174	7.933	22.672	30.826

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2012

Η σταθερά μειωμένη κίνηση στις αφίξεις-διανυκτερεύσεις συνεχίστηκε και για το 2012. Περίπου 110.000 λιγότερες ήταν οι αφίξεις σε σχέση με το 2011, 567.882 στο σύνολο και ακόμα πιο μειωμένες οι διανυκτερεύσεις, κατά 250.000 (1.376.501 μειωμένες στο σύνολο σχετικά με τα στατιστικά του 2011) με την πληρότητα να φτάνει μόλις το 27,7%. Οι αφίξεις στα campings σημειώνουν πτώση αυτή τη χρονιά, σχεδόν κατά το ήμισυ, με 26.241 στο σύνολο ενώ στις διανυκτερεύσεις παρατηρούμε μείωση κατά 30.000 και 101.007 στο σύνολο. Το 2012 αποτιμάται αρνητικά για την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας όσον αφορά το σύνολο των αφικνούμενων - διανυκτερευόντων.

Πίνακας 5.23 Αφίξεις και διανυκτερεύσεις στην ΠΔΕ 2012 - 2013

	2012				2013				% μεταβολής συνόλου αφίξεων 2013/2012
	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	
Γενικό Σύνολο	14.790.696	14.501.209	289.487	100,0	16.332.329	16.016.487	315.842	100,0	10,4
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	446.384	427.561	18.823	3,0	543.273	524.379	18.894	3,3	21,7
Κεντρική Μακεδονία	1.954.631	1.868.467	86.164	13,2	2.136.763	2.038.739	98.024	13,1	9,3
Δυτική Μακεδονία	120.900	120.900	0	0,8	132.265	132.265	0	0,8	9,4
Θεσσαλία	707.837	686.047	21.790	4,8	763.919	741.677	22.242	4,7	7,9
Ήπειρος	360.257	349.365	10.892	2,4	380.809	369.837	10.972	2,3	5,7
Ιόνια νησιά	1.083.373	1.067.562	15.811	7,3	1.166.842	1.147.070	19.772	7,1	7,7
Δυτική Ελλάδα	594.123	567.882	26.241	4,0	613.028	590.574	22.454	3,8	3,2
Στερά Ελλάδα	437.054	418.931	18.123	3,0	477.583	457.480	20.103	2,9	9,3
Πελοπόννησος	839.334	790.521	48.813	5,7	897.286	840.756	56.530	5,5	6,9
Αττική	2.703.122	2.693.280	9.842	18,3	3.050.091	3.038.918	11.173	18,7	12,8
Βόρεια Αχαΐα	259.919	259.919	0	1,8	300.132	300.132	0	1,8	15,5
Νότιο Αχαΐα	2.544.425	2.519.573	24.852	17,2	2.794.225	2.767.706	26.519	17,1	9,8
Κρήτη	2.739.337	2.731.201	8.136	18,5	3.076.113	3.066.954	9.159	18,8	12,3

	2012				2013				% μεταβολής συνόλου διανυκτερεύσεων 2013/2012
	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	Σύνολο	Καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου	Κάμπινγκ	% επί του συνόλου	
Γενικό Σύνολο	64.384.429	63.054.739	1.329.690	100,0	71.491.458	70.089.017	1.402.441	100,0	11,0
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	1.532.316	1.446.077	86.239	2,4	1.821.696	1.695.632	126.064	2,5	18,9
Κεντρική Μακεδονία	7.707.423	7.133.780	573.643	12,0	8.000.658	7.475.156	525.502	11,2	3,8
Δυτική Μακεδονία	284.180	284.180	0	0,4	316.904	316.904	0	0,4	11,5
Θεσσαλία	1.768.353	1.698.696	69.657	2,7	1.886.401	1.810.248	76.153	2,6	6,7
Ήπειρος	839.552	790.996	48.556	1,3	898.698	848.809	49.889	1,3	7,0
Ιόνια νησιά	7.174.090	7.091.655	82.435	11,1	7.817.683	7.723.344	94.339	10,9	9,0
Δυτική Ελλάδα	1.477.508	1.376.501	101.007	2,3	1.551.921	1.457.381	94.540	2,2	5,0
Στερά Ελλάδα	1.195.538	1.142.349	53.189	1,9	1.238.844	1.180.995	57.849	1,7	3,6
Πελοπόννησος	2.166.010	1.974.291	191.719	3,4	2.444.352	2.213.720	230.632	3,4	12,9
Αττική	5.787.831	5.762.294	25.537	9,0	6.479.636	6.450.620	29.016	9,1	12,0
Βόρεια Αχαΐα	1.271.432	1.271.432	0	2,0	1.492.523	1.492.523	0	2,1	17,4
Νότιο Αχαΐα	15.472.740	15.398.897	73.843	24,0	17.409.901	17.319.632	90.269	24,4	12,5
Κρήτη	17.707.456	17.683.591	23.865	27,5	20.132.241	20.104.053	28.188	28,2	13,7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, 2013

Η τελευταία χρονιά από την υπό εξέταση περίοδο κλείνει με θετικό πρόσημο, όσον αφορά τις αφίξεις-διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχεία και όχι στα campings. 590.574 είναι το σύνολο των αφικνούτων, αυξημένο κατά 23.000 σε σύγκριση με το 2012, ενώ αύξηση σημειώνουν και οι διανυκτερεύσεις κατά 80.000 και συνολικά ανήλθαν σε 1.457.381. Τα campings σημείωσαν πτώση από την άλλη, κατά 4.000 στις αφίξεις, ήτοι 22.454 στο σύνολο και κατά 6.000 στις διανυκτερεύσεις, ήτοι 94.540 στο σύνολο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπερασματικά, ο χώρος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας, αποτελεί μια εξαιρετική επιλογή για τον επισκέπτη – τουρίστα. Καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα προτιμήσεων, είναι η ιδανική επιλογή τόσο για πραγματοποίηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού, θρησκευτικού-ιαματικού-πολιτιστικού-εκπαιδευτικού κλπ. όσο και για μαζικό τουρισμό, οργανωμένο ή μη. Τα τοπία φυσικής ομορφιάς είναι αυτά που αποτελούν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για την Περιφέρεια. Επίσης, οι υποδομές στην Περιφέρεια προσφέρουν στον τουρίστα τη δυνατότητα να απολαύσει διάφορες μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως τον θαλάσσιο τουρισμό, τον χειμερινό τουρισμό, τον πολιτιστικό τουρισμό, αλλά και τον θρησκευτικό τουρισμό, λόγω της πληθώρας αρχαιολογικών και θρησκευτικών μνημείων που απαντώνται στην Περιφέρεια. και του πλήθους των παραλιών, γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας.

Έντονο είναι φυσικά και το στοιχείο των αρχαιολογικών χώρων-μνημείων-μουσείων, που αναδεικνύουν την πραγματικά μεγάλη ιστορία της περιοχής, ιδίως στον Νομό της Ηλείας αλλά και της Αχαΐας, τα οποία εάν τύχαιναν ακόμα μεγαλύτερης διαφήμισης και προβολής, θα διπλασίαζαν πιθανώς το ενδιαφέρον των εν δυνάμει επισκεπτών.

Οι υποδομές στους νομούς της Περιφέρειας, θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ικανοποιητικές, με σαφή περιθώριο βελτίωσης. Η απουσία ξενοδοχειακών συγκροτημάτων 5 αστέρων στους νομούς Αιτωλοακαρνανίας και Αχαΐας, είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα, στοιχείο που χρίζει μελέτης και βελτίωσης. Η δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων 5 αστέρων, θα μπορούσε να αποτελέσει πόλο έλξης για μια μερίδα τουριστών που ανήκουν σε οικονομικά εύρωστες τάξεις.

Όσον αφορά τα μέσα υποδοχής των τουριστών, παρατηρήσαμε την ύπαρξη των λιμανιών σε Πάτρα και Κατάκολο από θάλασσα, το αεροδρόμιο του Αράξου από αέρος, και φυσικά τα οργανωμένα υπεραστικά ΚΤΕΛ και των σιδηροδρομικών γραμμών οδικώς, μέσω σύγχρονων οδικών δικτύων (Ολυμπία Οδός, γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου κλπ.).

Τέλος, παρατηρήσαμε πως σε ό,τι έχει να κάνει με τις διανυκτερεύσεις-αφίξεις-πληρότητα κλινών κατά το διάστημα που εξετάσαμε, το έτος 2010 αποτέλεσε την απαρχή για μια αισθητή πτώση στις προαναφερθείσες κατηγορίες, ιδίως όσον αφορά τον εισερχόμενο τουρισμό. Η οικονομική κρίση δεν άφησε ανέγγιχτο τον τουριστικό τομέα, μιας και βάσει όσων συμπεράναμε από τα επίσημα στατιστικά, δεν μειώθηκαν μόνο οι αφίξεις και οι διανυκτερεύσεις στα ξενοδοχεία των νομών, αλλά είχαμε και στασιμότητα – μείωση στον αριθμό των ξενοδοχειακών μονάδων, κυρίως σε Αχαΐα και Αιτωλοακαρνανία με τον νομό Ηλείας να παρουσιάζει μικρή ανοδική πορεία στο συγκεκριμένο κομμάτι, λόγω και της παρουσίας των κρουαζιερόπλοιων στο λιμάνι του Κατάκολου που σημαίνει αυτόματα και αυξημένη ζήτηση.

Σε συνέχεια όλων αυτών, θα μπορούσαμε να προχωρήσουμε ορισμένες προτάσεις που ενδεχομένως να οδηγούσαν σε ανάπτυξη τον τουρισμό στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα παρακάτω:

- Δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων 5 αστέρων με σκοπό την προσέλκυση περισσότερων και οικονομικά εύρωστων επισκεπτών
- Διεκδίκηση μεγαλύτερης χρηματοδότησης στον τομέα της διαφήμισης-προβολής
- Δημιουργία θεματικών πάρκων για προσέλκυση τουριστών νεαρής ηλικίας
- Μεγαλύτερη αξιοποίηση του λιμένα Πατρών
- Αύξηση των πτήσεων στο αεροδρόμιο του Αράξου-όχι μόνο τσάρτερ ή άλλα δρομολόγια για τα οποία απαιτείται ειδική άδεια
- Ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών
- Συνεχής εκπαίδευση-σεμινάρια των απασχολούμενων στον τουρισμό
- Επιμήκυνση τουριστικής περιόδου
- Αναδιοργάνωση και εξέλιξη του Ε.Ο.Τ. και λοιπών φορέων τουρισμό
- Συμμετοχή Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας σε διεθνείς τουριστικές εκθέσεις
- Συνεργασία κρατικών φορέων που σχετίζονται με τον τουρισμό (ΕΟΤ) με ιδιωτικές πρωτοβουλίες
- Συνεργασία tour – operators Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας με tou – operators εξωτερικού, με σκοπό την προσέλκυση τουριστών από χώρες με μικρή επισκεψιμότητα στην Ελλάδα

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω προτάσεις, κατανοούμε ότι στην Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης όσον αφορά τόσο την αξιοποίηση των τουριστικών υποδομών, όσο και την βελτίωση εν γένει της τουριστικής προσφοράς και του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας. Σε μια ελληνική οικονομία που ταλανίζεται και στηρίζεται σε μεγάλο ποσοστό στον τουρισμό, η ανταγωνιστικότητα στο εσωτερικό περιβάλλον της χώρας, αλλά και στο εξωτερικό της περιβάλλον είναι έντονη. Θα πρέπει λοιπόν τόσο οι κρατικοί φορείς, όσο και ο ιδιωτικός τομέας, να συνεργαστούν με σύμπνοια για την ανάδειξη της μοναδικότητας του ελληνικού τουριστικού προϊόντος σε επίπεδο Περιφέρειας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αδαμακόπουλος, Τ. (2002), *Αιτωλοακαρνανία Φυσικό περιβάλλον, ιστορία, μνημεία, οικολογικές και πολιτιστικές διαδρομές*, Αθήνα: Εκδόσεις Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.).
- Βέρλουου, Κ. και Κανελλοπούλου Σ. (2009), Οικονομικές κρίσεις και Τουριστική Κίνηση στην Ελλάδα, *Οικονομία και Αγορές, Eurobank Research*, 4(1), Αθήνα.
- Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Λαρούς Μπριτάνικα (2001), Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος, τόμος 51, σελ. 156, λήμμα: Πύργος Ηλείας.
- Εγκυκλοπαίδεια Δομή (1996), Εκδοτικός Οργανισμός Τεγόπουλου - Μανιατέα, σελ. 166, λήμμα: Πύργος Ηλείας.
- Ζούργος, Ι. (2010), *Μεσολόγγι, Ιερή Πόλη*, Μεσολόγγι: Εκδόσεις του Κέντρου Λόγου και Τέχνης Διέξοδος.
- Λεύκωμα Πάτρα (2006), *ΠΑΤΡΑ: από την αρχαιότητα έως σήμερα*, Αθήνα: Εκδόσεις Κότινος.
- Παναγόπουλος Γ. και Κρητικός Σ. (2002), *Αίγιο, μνημεία & τέχνη*, Αθήνα: Εκδόσεις Νηρέας & Δημοτική Βιβλιοθήκη Αιγίου.
- Πολίτης Ε. (2003), *Πατριολογήματα*, Πάτρα: Εκδόσεις Περί Τεχνών.
- Πολίτης, Ε. (2014), *Το καρναβάλι της Πάτρας*, Β΄ Έκδοση, Πάτρα: Αχαϊκές Εκδόσεις.
- Σφαέλλου, Κ. (1979), *Θησαυρός στη Ναύπακτο*, Αθήνα: Εκδόσεις Ψυχογιός.
- Στεφανόπουλος, Ν. (2014), *Το... άγνωστο καρναβάλι της Πάτρας. Ιστορία και... ιστορίες*, Πάτρα: Εκδόσεις Γεωργόπουλος – Ανδριόπουλος Ο.Ε.
- Στρατίκης Π. (2003), *Αρχαία Ολυμπία & Ολυμπιακοί Αγώνες*, Αθήνα: Εκδόσεις Στρατίκης.
- Ταλιάνης, Δ. (2006), *Πάτρα, το πρόσωπο της πόλης*, Αθήνα: Εκδόσεις Μίλητος.

Πηγές από το Διαδίκτυο

- Ιστοχώρος Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας (2013), «Η Περιφέρεια», <http://www.pde.gov.gr/gr/> [προσπελάστηκε 03/02/2015].
- Υπουργείο Εσωτερικών (2014), «Οργανόγραμμα Διοικητικών Περιφερειών», <http://www.ypes.gr/el/Regions/programma/Perifereies/Organogrammata/>

- [προσπελάστηκε 03/02/2015].
- Υpodomes.com (2014), «Άλλες Υποδομές», <http://www.ypodomes.com/index.php/alles-upodomes/loira-erga> [προσπελάστηκε 10/02/2015].
  - Hellenica World (2010), «Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας, Νομός Αιτωλοακαρνανίας», <http://www.hellenica.de/Griechenland/Geo/GR/NomosAitoloakarnanias.html> [προσπελάστηκε 13/02/2015].
  - Ιστοχώρος Δήμου Ναυπάκτου (2014), «Τουρισμός», www.nafpaktos.gr/αξιοθεατα [προσπελάστηκε 19/02/2015].
  - Νέα Εποχή – Ηλεκτρονική Εφημερίδα Αγρινίου (2011), «Τα χαλκούνια το Πάσχα στο Αγρίνιο», <http://www.epoxi.gr/Themata/themata4.htm> [προσπελάστηκε 25/02/2015].
  - Ιστοχώρος Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αχαΐας (2015), «Νομός Αχαΐας», http://www.achaia.gr/ach/index.php?option=com_content&view=article&id=117&Itemid=27 [προσπελάστηκε 02/03/2015].
  - Ιστοχώρος Δήμου Πατρών (2010), «Τουριστικός Οδηγός Δήμου Πατρών», <http://www.e-patras.gr/portal/web/common/cityguide> [προσπελάστηκε 10/03/2015].
  - Ιστοχώρος Δήμου Αιγιαλείας (2015), Δ.Ε Αιγίου, <http://www.aeghio.gr/index.php/info> [προσπελάστηκε 14/03/2015].
  - Τουριστική αγορά Επιμελητηρίου Ηλείας (2013), Ο Νομός μας, <http://www.heliachamber.gr/ilia/tourism/shared/index.jsp?context=1501> [προσπελάστηκε 19/03/2015].

Άλλες Πηγές

- ΕΟΤ
- ΣΕΤΕ
- ΞΕΕ
- ΕΛΣΤΑΤ
- Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού
- Υπουργείο Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης